Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur

Bakalářská práce

Přechylování příjmení v českém jazyce

Vypracovala: Nagyová Helena
Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

České Budějovice 2015

Poděkování

Děkuji PhDr. Mileně Noskové, Ph.D. za odborné vedení práce, věcné připomínky, dobré rady a vstřícnost při konzultacích a vypracovávání bakalářské práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 1. května 2015

.....

Helena Nagyová

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku přechylování příjmení v českém jazyce. Podstatná část je zde věnována teoretickému seznámení s pravidly přechylování a skloňování jednoslovných i víceslovných příjmení. Předmětem zájmu jsou také cizí osobní jména a jejich pravopis v českém jazyce. Součástí práce je také praktická část, která se formou dotazníkového šetření zajímá o názor obyvatel České republiky k této problematice. V přílohách je uveden dotazník a také odpovědi z otevřených otázek.

Annotation

This bachelor thesis is focused on gender inflection in the Czech language. Essential part pays attention to theoretical familiarization with gender inflection rules and declension of one-word and multi-word surnames. The thesis at the same time describes foreign first names and their spelling in the Czech language. Another part of this thesis is practical part which is interested in opinion of citizens from the Czech Republic to this topic. In the appendix there is questionnaire and questions from open-ended questions as well.

OBSAH

ÚVOD **7**

A TEORETICKÁ ČÁST **9**

1 HISTORIE OSOBNÍCH JMEN A PŘÍJMENÍ 9

1.1 Vznik osobních jmen *9*

1.2 Předchůdce příjmení *9*

1.3 Evidence obyvatelstva a vznik matrik *10*

2 POUČENÍ O PŘECHYLOVÁNÍ 11

3 ZÁKONY 13

3.1 Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a jeho novela č. 165/2004 Sb. *13*

3.2 Novely zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení *14*

4 PŘÍPONY A JEJICH FUNKCE 16

4.1 Rozlišení pohlaví *16*

4.2 Skloňování příjmení *16*

4.3 Shrnutí *16*

4.4 Tvoření ženských protějšků bez přípon *16*

4.5 Rozlišení rodu v cizích jazycích *17*

5 PŘÍJMENÍ A JEHO GRAMATICKÉ KATEGORIE, MLUVNICKÝ ROD, ČÍSLO, VZOR 18

5.1 Gramatické kategorie *18*

5.2 Mluvnický rod *18*

5.3 Číslo *18*

5.4 Skloňování *18*

6 PŘÍJMENÍ MAJÍCÍ FORMU SUBSTANTIVA 20

6.1 Příjmení, která jsou v nominativu zakončena ve výslovnosti na souhlásku *20*

6.2 Příjmení zakončená v prvním pádě ve výslovnosti na samohlásku *21*

7 PŘÍJMENÍ MAJÍCÍ FORMU ADJEKTIVA 29

7.1 Příjmení jako přídavné jméno tvrdé, vzor mladý *29*

7.2 Příjmení jako přídavné jméno měkké, vzor jarní *30*

7.3 Příjmení jako přídavné jméno přivlastňovací *30*

8 SKLOŇOVÁNÍ A PŘECHYLOVÁNÍ VÍCESLOVNÝCH PŘÍJMENÍ 32

8.1 Víceslovné příjmení tvořené předložkou *32*

8.2 Příjmení rozvinutá o předložkový pád *33*

8.3 Víceslovná příjmení se spojovníkem pojmenovávající jednu osobu *33*

8.4 Víceslovná příjmení pojmenovávající dvě osoby *34*

8.5 Víceslovná příjmení pojmenovávající jednu osobu *34*

9 CIZÍ ŽENSKÁ PŘÍJMENÍ V ČEŠTINĚ 36

9.1 Slovanská příjmení ... *36*
9.2 Neslovanská příjmení ... *38*
10 ZAČLEŇOVÁNÍ CIZÍCH A ORIENTÁLNÍCH OSOBNÍCH JMEN DO ČEŠTINY ... 41
10.1 Společenská komunikace ... *41*
10.2 Úřední komunikace ... *41*
10.3 Překladová literatura ... *42*
10.4 Shrnutí ... *42*
B PRAKTICKÁ ČÁST ... 43
1 VOLBA TÉMATU, CÍL PRÁCE A PŘEDPOKLAD ... 43
1.1 Téma ... *43*
1.2 Cíl ... *43*
1.3 Předpoklad ... *43*
2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU ... 44
3 VÝZKUM ... 45
4 ZÁVĚR ŠETŘENÍ ... 54
ZÁVĚR ... 59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY ... 60
Knižní zdroje: ... *60*
Internetové zdroje: ... *61*
PŘÍLOHY ... 63
Příloha 1 ... *63*
Příloha 2 ... *65*

ÚVOD

Jméno a příjmení jsou dvě věci, které nás provázejí celý život. Křestní jméno nám bylo dáno, nerozhodujeme o něm. A pokud nejsme opravdu velice nespokojení, necháme si ho, aby nás doprovázelo po celý život. S příjmením je to jinak. Převážně u žen se příjmení mění při uzavření sňatku. V této chvíli se může žena rozhodnout, zda si přeje užívat přechýlenou či nepřechýlenou formu příjmení a tím pádem rozhoduje o tom, jak na ni bude nahlíženo společností. Nejrozšířenějším typem příjmení v České republice je přechýlené příjmení, které obsahuje typickou českou koncovku -ová, -á, která dodává příjmení něhu a ženskost. Ne všechny ženy sdílí tento názor, a proto se rozhodují pro nepřechýlenou, tedy mužskou podobu příjmení, která je mnohými občany České republiky odsuzována, a to převážně u mediálně známých osobností českého původu.

Předkládaná bakalářská práce má dvě části, teoretickou a praktickou. V první části se tato práce bude zabývat historií osobních jmen a příjmení. Konkrétně vznikem osobních jmen, předchůdci příjmení a vznikem matrik.

Další část bude charakterizovat přechylování přesnými definicemi, a také stručně shrne základní poznatky o přechylování.

Zákony, které se touto problematikou zabývají a realizace těchto zákonů v praxi, budou rozebrány v třetí části. Konkrétně zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a jeho novelu č. 165/2004 Sb. Dále je zde k nalezení pokus o novelizaci tohoto zákona z roku 2013 a nejnovější aktualizace z 24. 6. 2014.

Čtvrtá část se bude zabývat příponami a jejich funkcemi či také tvořením ženských protějšků bez přípon. Také zde budou uvedeny cizí jazyky, ve kterých se přechylování nepoužívá, a budou zde uvedeny příklady, jak rozlišit pohlaví jiným způsobem než přechylováním.

Všeobecné poučení o gramatických kategoriích, mluvnických rodech, čísle či o skloňování příjmení nalezneme v páté části. Pro úplnost a lepší pochopení zde budou uvedeny příklady.

Šestá a sedmá část bude obsahovat konkrétní příjmeními, která mají podobu substantiva či adjektiva. Tato část bude hojně rozdělena na podkapitoly pro lepší orientaci v textu a stejně jako v předchozí části zde budou uvedeny příklady ke každému typu příjmení pro lepší orientaci.

Osmá část bude orientována na skloňování a přechylování víceslovných příjmení, které jsou tvořeny předložkou či pojmenovávají jednu osobu.

Devátá část bude pojednávat o cizích ženských příjmeních, které se vyskytují v českém jazyce. Zahrnuty budou jazyky slovanské (polština, lužická srbština) i neslovanské (maďarština, řečtina).

Poslední část bude obsahovat stručné poučení o začleňování cizích a orientálních osobních jmen do češtiny ve třech rovinách, a to ve společenské komunikaci, úřední komunikaci a v překladové literatuře.

Praktická část bude zpracována jako výzkumné šetření. K tomuto výzkumu bude použita metoda kvantitativního výzkumu, při které bude použit elektronický dotazník. Tento dotazník bude rozposlán pedagogům pracujícím na základní škole, dále na sociální síti a pro získání respondentů různého věkového spektra také do domova důchodců.

Cílem práce bude zjistit, jaký mají obyvatelé České republiky názor na přechylování či nepřechylování příjmení (původem českých i jiných) v různých situacích. Práce si také klade za cíl porovnat, zda je zde vztah mezi věkem a názorem na tuto problematiku, jelikož se jedná o problematiku relativně aktuální.

A TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE OSOBNÍCH JMEN A PŘÍJMENÍ

1.1 Vznik osobních jmen

„Každý z nás vlastní určité jméno a příjmení - a je to spolehlivá forma vlastnictví. Můžeme přijít o všechny, ale o jméno málokdy. Neznamená to ovšem, že je nemůžeme změnit, u příjmení je to věc běžná zvláště u žen, avšak u křestního či rodného jméno dochází ke změnám jen ve výjimečných případech.“ (Bauerová 1992: s. 5)

V minulosti byli lidé z evropských zemí, což zahrnuje i země české, oslovováni pouze jedním jménem. Původ těchto jmen je dohledatelný v pojmenování osob, věcí, činností, zvířat, stavů či dějů. Toto označení mělo člověka charakterizovat, výstižně popsat. Právě díky osobnímu jménu bylo patrné společenské postavení, vlastnosti, postoj k přírodě, aj. K tomuto docházelo přímo nebo přirovnáním právě k přírodě, bohům, činnostem, k okolnímu světu, apod.

Slovanská osobní jména patří mezi nejstarší, která byla užívána na našem území. Můžeme je rozdělit do dvou velkých skupin, a to na pojmenování jednoduchá a složená. Mezi jednoduché předchůdce křestních jmen patří například Orel či Živan. Jména složená jsou vytvořena spojením dvou základů a často vyjadřují přání, vznešené představy, výzvy, věštby. Například Drahomíra je ta, které je drahý mír a Vojtěch je těšitel voje (Knappová, 2008).

Ke slovanským jménům později přibyla ta neslovanského původu. Pronikala k nám s příchodem křesťanské víry, obchodů s cizími zeměmi, cestami panovníků do zahraničí a samozřejmě i s cestami cizích panovníků k nám. Původ neslovanských jmen byl rozmanitý. Jednalo se převážně o původ hebrejský (biblický), řecký, latinský a německý. Význam cizích pojmenování byl vesměs stejný jako na českém území. Hebrejské Jan znamená bůh je milostivý. Řecká Kateřina je žena čistá či cudná. A v neposlední řadě germánský Ludvík je slavný bojovník (Knappová, 2006).

O velikém významu osobních jmen svědčí i fakt, že seznamy osob byly až do 18. století řazeny právě podle křestních jmen (Moldanová, 2004).

1.2 Předchůdce příjmení

„Samo slovo příjmení dodnes naznačuje druhotný vztah k osobnímu jménu, stálo jen „při jméně“ a doplňovalo je. Nabývalo významu teprve ve chvíli, kdy pouhé označení osobním jménem nestačilo k přesnému odlišení osob.“ (Moldanová 1983: s. 11)

Jelikož počet obyvatel stále rostl a roste, byla v minulosti potřeba rozlišit osoby se stejným jménem. Dle pramenů pocházejících z 14. – 16. století je patrné, že k přesnějšímu rozlišování osob sloužila různá označení. Toto označení se týkalo například tělesných proporcí

(Hlava), duševních vlastností (Mudra), původu (Horský), přezdívky (Levička), aj. (Moldanová, 2004).

Díky těmto způsobům se do našeho jazyka dostali různorodí předchůdci příjmení. Tito předchůdci byli na rozdíl od našich příjmení velice nestálí, a proto se stávalo, že jeden člověk měl i několik druhých jmen. Například Jan Hlava mohl být také Jan Mudra, jelikož měl velkou hlavu a zároveň byl inteligentní. Dále mohla kolísat i podoba, například Petr Sedlák je totožná osoba s Petrem Sedláčkem. Dalším úskalím těchto nestálých příjmení bylo to, že se jimi označovala individuálnost jedince, a proto se nedědilo. Otec tedy byl mnohdy nazýván jinak než syn, apod.

A přesto těmito způsoby začala vznikat dvouslovná pojmenování na českém území. Jak je ale patrné, jednalo se o proces složitý a dlouhodobý (Svoboda, 1964).

1.3 Evidence obyvatelstva a vznik matrik

Důležitou událostí v evidenci obyvatel je třicetiletá válka, protože se po ní začaly pevně organizovat kanceláře městské a vrchnostenské a konečně se začínají ustalovat dědičná příjmení. Po třicetileté válce vznikají také matriky.

Dalším významným obdobím byla doba josefínská, kdy bylo ustalování příjmení upraveno zásahy právními. Těchto zásahů bylo zapotřebí, jelikož císař chtěl mít z důvodů ekonomických a vojenských přesnou evidenci obyvatel.

První předpisy, které vyžadovaly důsledné používání příjmení dědičných, vznikaly například roku 1772 nebo 1779, kdy se upravovalo vedení matrik. Tyto předpisy byly završeny patentem císaře Josefa II. z 1. 11. 1786. V tomto dokumentu ustálil používání druhého jména, které se tímto stalo povinné ze zákona a dědičné. Manželka měla používat manželovo příjmení a děti také. Tímto způsobem se mělo zabránit změnám a následnému chaosu v pojmenování obyvatel.

Dalším mezníkem je rozhodnutí z doby Rakousko – Uherska, že se osobní jména budou zapisovat do oficiálních dokladů. Základním zákonem pro zapisování příjmení se stal Dekret dvorské kanceláře z 5. 6. 1826. Na tento dekret navazovaly další jako například: zákon o matrikách č. 268 z roku 1949, který navazoval na prvorepublikové předpisy a také na ty starší (Knappová, 2008).

2 POUČENÍ O PŘECHYLOVÁNÍ

„Přechylování, tvoření podstatných jmen označujících ženské bytosti od příslušných jmen mužského rodu.“ (kolektiv pracovníků Lingea 2011: s. 643)

„Přechylování příjmení v češtině, tj. odvozování ženských podob příjmení z příjmení mužských je jedním ze základních rysů českého a čistě slovanského slovotvorného systému.“ (Knappová 2008: s. 34)

Přechylováním rozumíme tvoření ženského rodu z mužského, výjimečně i slova, jejichž přechýlená podoba vychází netradičně z rodu ženského. V tomto případě se jedná o opačné přechylování. Například: vdova – vdovec, husa – houser. Nutno podotknout, že přechýlené výrazy je možno vyjádřit naprosto odlišnými tvary: bratr – sestra, otec – matka, strýc – teta (Ústav pro jazyk český, ©2008-2015).

Zajímavé je, že o přechylování cizích ženských příjmení máme doklad z Ottova slovníku naučného z let 1935 – 1938. Zde nalézáme příjmení jako například Langerlöfová Selma či Ringova Barbara (Knappová, 2008).

Tvoření slov pomocí přechylovací přípony je typickým rysem českého jazyka. Tento jev se u nás vyvíjel od nejstarších dob – spolu se samotnými příjmeními.

„Otázka přechylování cizích příjmení vzbuzuje mezi veřejností stále velké emoce. Tábor zastánců argumentuje, že přechylování je pro češtinu přirozené, díky němu poznáme, zda se jedná o muže či ženu, a můžeme jméno skloňovat.

Odpůrci tvrdí, že čeština je v přechylování nedůsledná, neboť jména jako Jolie či Monroe se vžila bez přechýlení a nepřechylujeme ani jména některých Češek, které se provdaly za cizince (Jacques, Peake). Navíc při přechylování může vzniknout chyba (typicky u čínských jmen: Zhang Ziyiová nebo Ziyi Zhangová?), nebo ani nemá smysl, neboť z tvaru jména poznámy, zda jde o ženu či muže (např. Islanďané nemají příjmení v tradičním smyslu, jen tzv. patrononymika čili jména po otci doplněná o -son, -dóttir).“ (kolektiv pracovníků Lingea 2011: s. 643).

Dle zastánců nepřechylování příjmení v češtině existují případy, ve kterých by se přechylovat nemělo. Patří sem příjmení jako například Edith Piaf, Marilyn Monroe, aj. U těchto příjmení je možné nepřechylovat právě díky jedinečnosti a známosti jeho nositelky.

Na přechylování příjmení má vliv také původ daného příjmení. Pokud se jedná o původ orientální, příjmení zůstávají často nepřechýlená. Zvláštní případ, i když ne orientálního původu, je román Anna Karenina, známý také pod názvem Anna Kareninová. Pisatel si tedy může vybrat jednu z výše zvolených variant díky původnímu názvu románu (Knappová, 2008).

Další problematikou je chápání příjmení jako obchodní značky. Překvapivě se jedná například o spisovatelky, jejichž příjmení zůstávají na přebalech knih nepřechýlená. Nejznámější výjimkou je asi J. K. Rowlingová, autorka Harryho Pottera.

Dále je nutné, abychom brali na vědomí rodinnou tradici ženského příjmení. Pokud se na matrice už po několik generací příjmení zapisuje ve své nepřechýlené podobě, není důvod tento zvyk měnit, pokud si to sama nositelka nepřeje (Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a jeho novela).

Existují příjmení, která se vůbec neobměňují, jsou to příjmení, kterým to jejich gramatická forma nedovoluje – nejčastěji jsou vyjádřena 2. pádem. Mezi mediálně známé osobnosti s tímto druhem příjmení patří zpěvačka Petra Janů (Ústav pro jazyk český, ©2008-2015).

Dalším zajímavým typem jsou česká příjmení adjektivního skloňování s koncovkou -í (Kočí). Tato příjmení se formálně nepřechylují a přecházejí ke skloňování dle typu jarní, či přebírají sufix -ová (Kočová). V tomto případě záleží samozřejmě na rodinné tradici (Grepl, Karlík, Nekula, Rusínová, 1995).

Kromě výše zmíněných hledisek hraje nemalou roli i typ textu. Pokud se jedná o encyklopedii, najde zde čtenář vždy heslo, např. Sharon Stone – tradičně nepřechýlené jméno. Je jasné, že není ani nijak kontextově zařazeno. Pod tímto heslem se mu dostává výkladu, že se jedná o slavnou herečku. Právě díky tomuto výkladu odpadá důvod pro přechylování, protože v encyklopediích bychom se měli dozvědět informace o původní podobně nositelčina jména (Ústav pro jazyk český, ©2008-2015).

Dále je rozdíl mezi přechylováním v běžné komunikaci a v oficiálních dokumentech. Právě tuto problematiku řeší zákon o matrikách, jménu a příjmení, který upravuje problematiku přechylování příjmení ve specifických situacích.

3 ZÁKONY

3.1 Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a jeho novela č. 165/2004 Sb.

Roku 2001 – konkrétně 7. 1. – nabyl účinnosti zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení. Tento zákon byl obměněn v novele č. 165/2004 Sb., která nabyla platnosti 16. 4. 2014. V hlavě II: jméno a příjmení, dílu druhém: příjmení, se dozvídáme, že ženské příjmení se tvoří v souladu s pravidly mluvnice české. Dále jsou zde popsány případy, u kterých je možno, aby žena při zápisu uzavření manželství nebo partnerství zažádala o nepřechýlenou formu svého příjmení. Jedná-li se o: cizinku; o ženu, která má či bude mít trvalý pobyt v cizině; manželku cizince či cizinky anebo o ženu, která je jiné než české národnosti.

Dále je zde zmíněno zapsání dítěte do matriční knihy. V tomto případě mohou rodiče zažádat o mužský tvar příjmení, pokud je holčička cizinka; občanka, která má – či bude mít – trvalý pobyt v cizině. Dále je to možné, pokud je jeden z rodičů cizinec nebo v případě, že je holčička občanka jiné než České republiky.

Žádost o změnu příjmení lze podat u matričního úřadu nebo u zastupitelského úřadu České republiky. Pokud je této žádosti vyhověno, do poznámky je zapsáno, odkdy užívá žena nebo dítě daný tvar příjmení.

Tento zákon se také zabývá víceslovnými příjmeními. Je zde řečeno, že občan může užívat více příjmení v případě, že je oprávněn k užívání těchto příjmení podle platných předpisů. Dále je to možné, pokud oba souhlasně prohlásili, že příjmení druhého snoubence, který užívá více příjmení, bude jejich společným příjmením. Třetí možnost spočívá v prohlášení při uzavírání sňatku, že souběžně se společným příjmením bude užívat své předchozí příjmení. Stejná možnost nastane, jedná li se o příjmení, které má jedinec po rodičích, které jsou samozřejmě oprávněni užívat tuto specifickou formu.

Poslední paragraf se týká prohlášení občanů, kteří jsou současně státními občany jiného státu Evropské unie, ti v matriční knize uvedou příjmení v podobě, která je jim umožněna jiným členským státem Evropské unie. Toto vše je možné pouze za předpokladu, že se ten daný občan prokáže veřejnou listinou tohoto jiného státu.

Dále v této novele nedochází k žádným zásadním změnám. Například slovo „ověří“ (§33, odstavec 2) je nahrazeno slovy „informačního systému“; za slova „evidence obyvatel“ jsou vložena slova „nebo informačního systému občanských průkazů“ (Sbírka právních předpisů, ©2010).

3.2 Novely zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení

3.2.1 Pokus o novelizaci poslanci z ODS

Další pokus o novelizaci tohoto zákona přinesli poslanci ODS, kteří roku 2013 chtěli prosadit změnu ohledně možnosti oficiálně používat příjmení v mužském tvaru. Senátor ODS Jiří Oberfalzer, tvůrce předlohy, zastává názor, že není v pravomoci úřadů vstupovat do tohoto procesu. Cílem této novely bylo zrušit dosavadní zákonná omezení při podávání žádosti o zápis do matričních knih. Konkrétně se jedná o zrušení koncovek -ová/-á. Změna byla přehlasována 26 ku 51 z přítomných členů horní komory (Zprávy iDnes, ©1999 - 2015).

3.2.2 Novela z 24. 6. 2014

Nejaktuálnější novelou zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení nabyla platnosti 24. 6. 2014. Jedná se o změnu, která se týká oprávněnosti pobytu na území České republiky a také oprávněnosti uzavírat manželství nebo vstup do registrovaného partnerství. Další novinkou, kterou tento zákon přinesl je ustanovení, kde je psáno, že manžel, který přijal příjmení druhého partnera, může do šesti měsíců po rozvodu oznámit matričnímu úřadu, že opouští od užívání společného příjmení (Ministerstvo vnitra České republiky, ©2015).

3.2.3 Zákon v jazykové praxi

Jak z výše uvedeného zákona a jeho novel vyplývá, slouží k úpravě příjmení, které se zapisují do matrik a veřejných úředních listin, osobních dokladů, atd. Do těchto dokumentů se zapisují převážně v nominativu, singuláru – ve slovníkové podobě.

Většina občanek České republiky používá příjmení v tradiční, přechýlené podobě, která je utvořena dle standardních pravidel české mluvnice. Jedná se především o typy příjmení, které jsou zakončeny na souhlásku (v mužském tvaru) – jsou to příjmení, které jsou nejběžnější a nejrozšířenější v ČR.

Pravomoc rozhodnout, zda-li je nebo není možno zapsat příjmení v nepřechýlené podobě, přísluší matrikám. Ovšem úředníci z tohoto orgánu státní správy se obracejí na lingvisty, kteří na požádání sdělují, jak se podle pravidel má správně to dané příjmení skloňovat a v návaznosti na to přechylovat (Knappová, 2008).

3.2.4 Užívání příjmení ve veřejné, společenské apod. komunikaci

Výše zmíněný zákon se týká pouze zápisů příjmení do matrik. Nejedná se tedy o zákon, který by upravoval užívání příjmení v jazykové, veřejné, společenské apod. komunikaci – psané i mluvené.

Pokud cizinka žijící v České republice je zapsána svou typickou, nepřechýlenou podobou, neznamená to, že je přikázáno používat tuto formu při běžné komunikaci. Naopak, pro lepší pochopení je doporučováno přechylovat toto příjmení, v opačném případě je možné, že

vzniknou nepříjemnosti v podobě nepochopení pohlaví dané osoby. Dále to může působit nepřirozeně až směšně.

V běžném písemném i ústním styku, kde se příjmení vyskytují v různých pádech je zvykem podrobit příjmení zákonitostem českého jazyka, skloňování. Tato vlastnost totiž patří k obecným zákonitostem češtiny. K těmto zákonitostem patří přirozeně také přechylování, které není v běžné společenské komunikaci záležitostí legislativních rozhodnutí. A jelikož neexistuje žádný jazykový zákon o češtině, který by dával právní oporu používání příjmení ve veřejných komunikacích, nejedná se o žádný prohřešek (Knappová, 2008).

Zvláštní případ nastal v únoru 2009, kdy byla moderátorka Z. Kocumová vyloučena z moderujícího týmu České televize, jelikož nepřechylovala příjmení zahraničních běžkyň. V tomto případě se společnost postavila na její stranu, tudíž se přiklonila k nepřechylování cizích ženských příjmení (Valdrová, Knotková-Čapková, Paclíková, 2002).

4 PŘÍPONY A JEJICH FUNKCE

Přípona -ová či -á mají v češtině dvě velice důležité funkce.

4.1 Rozlišení pohlaví

První funkce těchto přípon je ta, že příjmení díky ní mají ženskou eleganci a původ. Také dává všem najevo fakt, že jeho nositelem je žena. Pokud se v tisku objeví příjmení s cizím křestním jménem (Heather), jedná se o lehčí případ rozeznání pohlaví, jelikož je toto křestní jméno poměrně známé. Pokud je však před příjmením pouze iniciála, je možno, že se bude automaticky předpokládat fakt, že se jedná o muže. Právě díky těmto záměnám může docházek k omylům, při kterých bude žena považována za muže. Jde o problém týkající se převážně komunikace se zahraničními firmami, v mezinárodních stycích, aj.

4.2 Skloňování příjmení

Druhá, neméně důležitá funkce se týká možnosti skloňování ženského příjmení pomocí přípon v kontextu. Příjmení se v nepřechýlené podobě skloňovat nedají, a proto je časté pomáhání bližším určením jako například: paní policistka, atd. Ihned po vyskloňovaných slovech nalezneme nepřechýlené příjmení, například: slečna herečka Brown (Knappová, 2008).

Matoucí případ nastane, pokud se v médiích objeví ženské příjmení spolu s těmi mužskými. Například: V kině se bude promítat film s K. Costnerem, S. Stone a B. Pittem. Z tohoto příkladu je jasně patrné, že mužská příjmení – na rozdíl od těch ženských – skloňujeme.

Díky skloňování příjmení s koncovkou také snadno poznáme ve větě podmět. Věta Susan Black navštívila Whitney White může znamenat, že Blacková navštívila Whitovou, i naopak. Není možno rozeznat podmět, tedy kdo koho navštívil (Knappová, 2008).

4.3 Shrnutí

Přípona -ová, -á je nejjednodušším rozlišením mezi mužem a ženou, ale slouží také ke skloňování. Toto zakončení ženských jmen nás chrání od zbytečných a trapných omylů. Tato pravidla jsou uplatňována v rámci českého (slovanského), dokonce i cizího příjmení. Důležitý je také fakt, že český jazyk nebere ohled na to, zda se v daných jazycích přechyluje.

4.4 Tvoření ženských protějšků bez přípon

Existují i slova, u kterých je rodový protiklad vyjádřen naprosto odlišným tvarem slova. Patří sem například: matka – otec, sestra – bratr, strýc- teta, bratranec – sestřenice, aj.

Dále se ženské protějšky dají tvořit jednoduchým přechodem jména od mužského k ženskému skloňovacímu vzoru. Například: kmotr – kmotra, vrátný – vrátná, hostinský – hostinská (Ústav pro jazyk český, ©2008-2015).

4.5 Rozlišení rodu v cizích jazycích

Jelikož se ve většině jazyků nepřechylují ženská příjmení, je zde patrná snaha rozlišovat pohlaví jiným způsobem.

Například v angličtině se v 20. století zavedlo označení Mr. (pan), Ms. (slečna nebo paní) či Mrs. (pán nebo paní).

Podobné snahy jsou patrné i v jiných jazycích. V němčině se pro označení ženy používá oslovení Frau a Herr pro muže (Knappová, 2008).

5 PŘÍJMENÍ A JEHO GRAMATICKÉ KATEGORIE, MLUVNICKÝ ROD, ČÍSLO, VZOR

Jak již bylo zmíněno výše, předchůdci příjmení sloužili k bližšímu označení osob se stejným jménem a velice zřídkakdy se dědili. Přibližně v 18. století se funkce křestního jména a příjmení vyměnila, příjmení se stalo znakem důležitosti a jméno znakem druhořadým. Díky své dědičné schopnosti se příjmení stalo znakem příslušnosti k určité rodině (Čechová, 2000).

5.1 Gramatické kategorie

Příjmení byla vytvořena ze jmen přídavných (Černý) a jiných slovních druhů (Nepovím, Skočdopole, Tydlidát), ale především ze jmen podstatných (Kolář, Vrabec). Právě vznik z podstatných jmen je důvodem, proč mají povahu jmen. Díky tomuto původu se u nich používá stejných gramatických kategorií jako u podstatných jmen obecných (Knappová, 2008).

5.2 Mluvnický rod

Příjmení jsou vždy podstatná jména konkrétní a životná. Jejich mluvnický rod se odvíjí od přirozeného rodu jedince, například: ta hruška, ale ten Hruška. K rozpoznání přirozeného rodu nám v češtině obvykle slouží přípony z nominativu singuláru -ová nebo -á. Tomuto trendu podléhají i cizí příjmení užívaná v běžné komunikaci (Knappová, 2008).

5.3 Číslo

Příjmení se typicky užívají v singuláru. Plurál se užívá ve dvou způsobech. Za prvé se může jednat o jméno obecné jako například „novodobí Picassové“, což označuje umělce, kteří tvoří ve stejném duchu jako slavný Picasso. V druhém případě tvar Svobodovi označuje členy jedné rodiny. Známí jsou například bratři Čapkové. Stejně jako u obecných jmen se i zde množné číslo tvoří pomocí koncovky -ové, nikoli -i. jména obecná tedy v prvním pádě kati i katové, ale příjmení pouze Katové (Knappová, 2008).

5.4 Skloňování

Skloňování se řídí dle vyslovované podoby příjmení, která je v češtině většinou shodná s podobou psanou.

Je zajímavé, že přirozený rod je u příjmení tak silný, že ovlivňuje také skloňování. Mezi nejčastější vzory, ke kterým se příjmení řadí, patří vzory pán a muž. K těmto vzorům se řadí i příjmení zakončená na -o, což je charakteristická koncovka neutra, a i přesto jsou tato příjmení řazena ke vzoru pán (1. p. Máslo, 2.p. Másla, 3.p. Máslu).

Ženská příjmení utvořená pomocí přípony -ová jsou běžně skloňována dle vzoru mladá. Existuje však řada problematických slov. Aby se tato příjmení mohla začlenit do skloňovacího

systému, byla vytvořena pravidla, jejichž přehled vychází z českých mluvnic a příruček (Knappová, 2008).

6 PŘÍJMENÍ MAJÍCÍ FORMU SUBSTANTIVA

V této kapitole jsou probírána jednoslovná příjmení, která jsou tvaroslovně podstatnými jmény. Vychází se zde převážně z Ústavu pro jazyk český, doporučující knihu M. Knappové (2008), odkud jsou převzaty všechny příklady příjmení. Téměř totožné informace, i když ve zkrácené podobě, poskytuje mluvnice od Havránka a Jedličky (1981).

6.1 Příjmení, která jsou v nominativu zakončena ve výslovnosti na souhlásku

Do této kategorie patří příjmení domácí i cizí. Mezi nejčastější vzory používané u těchto typů příjmení jsou vzory typu pán a muž.

Základ, ke kterému se připojuje koncovka -ová, je zpravidla prvním pádem mužského základového příjmení.

6.1.1 Příjmení zakončená na souhlásku tvrdou nebo obojetnou

Do tohoto typu příjmení patří četné množství příjmení českých a dokonce i cizích. Dále příjmení, kde máme před koncovou souhláskou pohybné -e. Typy příjmení s pohybným -e se dělí na příjmení zakončená na -ek (Hájek) a -ček (Macháček) a příjmení cizí i česká zakončená na -el (Zavřel) či -er (Xaver).

Dále sem patří příjmení, která mají před koncovkou pohybné -o- (Bobok) nebo -a- (Dubak) a také domácí i slovanská příjmení zakončená na -ov (Krov), -ev (Konev), -in (Voronin). Posledním typem příjmení v této kategorii jsou příjmení zakončená na -ius (Pistorius).

Většina příjmení patřící do této skupiny se skloňuje pravidelně podle vzoru pán, ženské protějšky podle vzoru mladý.

Například: nominativ: Sedmík, genitiv: Sedmíka, femininum: Sedmíková

6.1.1.1 Příjmení s pohybným -e před koncovkou, končící na -ek, -ček

V případě příjmení končících na -ek (Vacek) nebo -ček (Macháček), kdy před koncovkou stojí pohybné -e, se při skloňování a přechylování toto -e vysouvá. Jedná se o příjmení původu slovanského - konkrétně vzniklých ze jmen osobních nebo obecných.

Například: nominativ: Hájek, genitiv: Hájka, femininum: Hájková

Pokud ovšem nastane případ, že by vysunutím -e vzniklo nevyslovitelné příjmení, ponechává se zde.

Například: nominativ: Noštěk, genitiv: Noštěka, femininum: Noštěková

6.1.1.2 Příjmení s pohybným -e, zakončené na -el, -er

Dalším typem s pohyblivým -e jsou příjmení zakončená na -el (Zavřel), -er (Xaver). Pokud se jedná o česká příjmení s kmenovým -e-, tak zůstává ve všech tvarech.

Například: nominativ: Chmel, genitiv: Chmela, femininum: Chmelová

Pokud se ovšem jedná o příjmení cizího původu, ale s českým nositelem, vypuštění -e zde kolísá. Záleží na rodinné tradici a také na obtížnosti vyslovování.

Například: nominativ: Vágner, genitiv: Vágnera, femininum: Vágnerová

6.1.1.3 Příjmení mající pohybné -o-, -a- před koncovkou

U příjmení, kde stojí v písmu pohybné -o- a -a- je možné je vzhledem k rodinné tradici ponechat.

Například: nominativ: Vačok, genitiv: Vačoka i Vačka, femininum: Vačková i Vačoková

6.1.1.4 Příjmení zakončená na -ov, -ev, -in

Do této kategorie patří příjmení zakončená na -ov (Čechov), -ev (Lev), -in (Divin), kde samohlásky -o-, -e-, -i- jsou součástí kmene. Tyto přípony příjmení se skloňují a přechylují zcela pravidelně.

Například: nominativ: Krov, genitiv: Krova, femininum: Krovová

6.1.1.5 Příjmení zakončená na -ius

Posledním typem v této kategorii jsou příjmení zakončená na -ius (Mathesius). V těchto případech se zde koncovka -us vypouští. Může se zde ale i zanechat - vše závisí na rodinné tradici. V těchto případech máme dva různé způsoby skloňování: pán (pokud se koncovka -us vypouští) a muž (pokud zde koncovka zůstane).

Například: nominativ: Kramerius, genitiv: Krameria a Krameriuse, femininum: Krameriová i Krameriusová

6.2 Příjmení zakončená v prvním pádě ve výslovnosti na samohlásku

Do této skupiny patří menšina příjmení domácích a většina příjmení cizích. Při skloňování těchto typů se používají všechny vzory podstatných jmen mužských životných.

U některých typů je opět několik možných variant zápisů a stejně jako v předchozích případech záleží na zapisování do matrik v minulosti, na rodinné tradici.

6.2.1 Příjmení zakončená na samohlásku [a], [á]

6.2.1.1 Česká příjmení zakončená na [a]

Při skloňování podle vzorů předseda (méně často i vzor pán) odpadá samohláska u českých příjmení. Stejně se děje i u přechylování. Koncovka a přípona se tedy připojuje k předcházející souhlásce.

Například: nominativ: Vácha, genitiv: Váchy, femininum: Váchová

Pokud je příjmení před koncovým -a zakončeno měkce: -ďa (Boďa), -ňa (Váňa), -ša (Váša), -řa (Večeřa), -ča (Obruča), -ca (Pavlica), vyskytuje se v genitivu singuláru koncovka -i.

Například: nominativ: Váňa, genitiv: Váni, femininum: Váňová

6.2.1.2 Cizí příjmení zakončená na [a]

Co se týče cizích příjmení, u kterých se před koncovým -a vyslovuje souhláska tvrdá i měkká, skloňují se stejně jako předchozí skupina příjmení. V tomto případě je zde u ženského tvaru možnost dvojího zápisu. Který z těchto zápisů bude vybrán, záleží na vůli jeho nositelky.

Například: nominativ: Mustafa, genitiv: Mustafy, femininum: Mustafová i Mustafa

Cizí příjmení zakončená na -a (Csóka) jsou skloňována podle vzoru pán v případě, že koncovce -a předchází samohláska. U ženských variant je stejná možnost jako u předchozího typu příjmení.

Například: nominativ: Borgia, genitiv: Borgii, femininum: Borgiová i Borgia

6.2.1.3 Příjmení zakončená na [á]

Posledním typem příjmení v této skupině jsou příjmení zakončená na -á (Jahjá). Jedná se o cizí příjmení, která jsou skloňována převážně podle vzoru pán. Ženský tvar opět závisí na rozhodnutí jeho nositelky.

Například: nominativ: Isá, genitiv: Isáa, femininum: Isáová i Isá

6.2.2 Příjmení zakončená na samohlásku [o], [ó]

6.2.2.1 Česká příjmení zakončená na [o]

U českých příjmení zakončených na -o (Bidlo) je typický vzor pán. U přechylování odpadá koncovka -o a přípona se připojuje k předcházející souhlásce.

Například: nominativ: Mráčko, genitiv: Mráčka, femininum: Mráčková

6.2.2.2 Cizí příjmení zakončená na [o]

Cizí příjmení se opět skloňují dle vzoru pán a u přechylování záleží na matričním zápisu.

Například: nominativ: Turzo, genitiv: Turza, femininum: Turzová i Turzo

6.2.2.3 Cizí příjmení zakončená na [ó]

Tato příjmení bývají nejčastěji maďarského původu a skloňují se dle vzoru pán. Koncovky se zde připojují k prvnímu pádu mužského tvaru příjmení. Pokud toto příjmení končí na -óo, což není v maďarštině nezvyklé, koncové -o se vypouští. Stejně tak jako u ostatních cizích příjmení, co se týče ženské varianty, záleží na matričním zápise a přání nositelky.

Například: nominativ: Szabó, genitiv: Szabóa, femininum: Szabóová i Szabó

6.2.3 Příjmení zakončená na samohlásku [e], [é]

6.2.3.1 Příjmení domácího původu zakončená na [e], popřípadě na [ě]

Tato příjmení se skloňují podle vzoru soudce. Při přechylování tato koncovka odpadá a přidává se pouze přípona -ová.

Například: nominativ: Kaše, genitiv: Kaše, femininum: Kašová

6.2.3.2 Zdomácnělá příjmení s koncovým [e]

Tato příjmení se neskloňují všechna stejně. Pokud před koncovým -e (Heine) je tvrdá nebo obojetná souhláska (mimo s, z), skloňujeme dle vzoru pán. Dále je zde možnost použití skloňování pomocí zájmenných koncovek.

Například: nominativ: Goethe, genitiv: Goetha i Goetheho, femininum: Goethová, Goetheová i Goethe

6.2.3.3 Skloňování pomocí zájmenných koncovek

Příjmení končící na -e (Ogle) se dříve skloňovala pomocí vzorů pán a muž. V dnešní době tento typ skloňování ustupuje do pozadí před novějším, a to pomocí zájmenných koncovek. Tyto koncovky jsou připojované k prvnímu pádu mužského příjmení. Pokud se jedná o skloňování příjmení českého občana, dáváme přednost rodinné zvyklosti, na druhé straně u cizinců dáváme přednost zájmennému skloňování. Opět je možné zapisovat je i v podobách nepřechýlených.

Například: nominativ: Falke, genitiv: Falka i Falkeho, femininum: Falková, Falkeová i Falke

Zájmenné skloňování převažuje u některých příjmení, jako například: Osayande, Ogle, Soppe či Borde.

6.2.3.4 Před [e] je souhláska měkká nebo s, z

U těchto typů je zažité skloňování dle vzoru soudce. Ovšem opět je zde možno použít zájmenných koncovek.

Například: nominativ: Veronese, genitiv: Veronese, femininum: Veronesová i Veroneseová popřípadě i Veronese

6.2.3.5 Příjmení zakončená na [é]

Cizí příjmení tohoto typu se skloňují převážně pomocí zájmenných koncovek. Může se zde objevit i skloňování dle vzoru pán, kdy se koncovky připojují k celé podobě příjmení. Tyto typy příjmení nemají mezi českými žádnou obdobu.

Například: nominativ: Doré, genitiv: Dorého i Doréa, femininum: Deréová i Doré

Patří sem i příjmení, která jsou zakončená na -ée či -ee. Poslední písmeno se v těchto typech vypouští, jedná se o němé -e. Opět se jedná o neobvyklé typy příjmení u nás.

Například: nominativ: Grée, genitiv: Gréa i Grého, femininum: Gréová i Grée

6.2.4 Příjmení zakončená na samohlásku [i], [í]

Příjmení zakončená na -i, -y jsou většinou cizího původu a nemají u nás (kromě pár výjimek - Bezstarosti, Odvody) obdobu.

6.2.4.1 Příjmení ve výslovnosti zakončená na [i], [y]

Tento typ se skloňuje pomocí koncovek -ho, -mu, -m. Tyto koncovky se přidávají k úplnému tvaru příjmení. Ženský tvar opět závisí na přání ženy či na rodinné tradici.

Například: nominativ: Bondy, genitiv: Bondyho, femininum: Bondyová i Bondy

6.2.4.2 Česká příjmení končící na [i]

Tento druh příjmení má původ v podstatných jménech nebo dokonce i v přídavných - zpodstatnělých jménech. Příjmení, která vznikla z podstatných jmen, se skloňují podle vzoru jarní, mohou však zůstat nesklonná. Přechýlená podoba se tvoří dle přídavného jména jarní, nebo příponou -ová, která je připojena po odpojení koncové samohlásky.

Například: nominativ: Konopí, genitiv: Konopího i Konopí, femininum: Konopová i Konopí

6.2.4.3 Zpodstatnělá adjektiva

Tato jména se skloňují dle vzoru jarní - bez výjimky.

Například: nominativ: Kočí, genitiv: Kočí i Kočího, femininum: Kočí i Kočová

6.2.5 Příjmení zakončená na samohlásku [u], [ú]

Do této kategorie patří příjmení cizí i česká. Všechny typy se skloňují podle vzoru pán a ve výslovnosti jsou zakončena na -u (Dočekau) či -ú.

V tomto případě jsou příjmení původu domácího častou nářeční obměnou. Dále sem patří příjmení končící na koncovku -ou (Petrou)

6.2.5.1 Domácí příjmení zakončena na -au

Tato příjmení jsou častou nářeční variantou, kdy například příjmení Dočekau původně znělo jako Dočekal. Právě podle svého předchůdce dodržuje nářeční příjmení i skloňování. Například: nominativ: Dovrtěu, genitiv: Dovrtěua, femininum: Dovrtěuová i Dovrtěu

6.2.5.2 Domácí příjmení končící na -ou

K těmto příjmením se koncovky a přípony připojují k základovému slovu po odtržení koncovky -ou.

Například: nominativ: Nechoďdomů, genitiv: Nechoďdoma i Nechoďdomů, femininum: Nechoďdomová i Nechoďdomů

6.2.5.3 Příjmení cizího původu končící na [u], [ú]

Tato příjmení se všechna skloňují podle vzoru pán. Opět je zde neobvyklé zakončení pro češtinu, a proto se ženské příjmení může zapsat v přechýlené i nepřechýlené podobě.

6.2.5.4 Cizí příjmení končící na -au

U těchto typů příjmení je tvarotvorný a slovotvorný základ roven mužské podobě příjmení. Koncové -u se zde dá odsunout.

Například: nominativ: Garvizu, genitiv: Garvizua, femininum: Garviizuová i Garvizu

6.2.5.5 Cizí příjmení jednoslabičná

K jednoslabičným příjmením připojujeme koncovky a příponu k plné podobě mužského příjmení.

Například: nominativ: Vu, genitiv: Vua, femininum: Vuová i Vu

6.2.5.6 Cizí příjmení zakončená na -escu (vyslovované [-esku])

Zde se odsouvá koncové -u. U psané podoby je dvojí možnost zápisu: -escu i -esku. Při přechylování je přednost dávána k zachování původního -c.

Například: nominativ: Popescu, genitiv: Pepesca i Popeska, femininum: Popescová i Popescu

6.2.5.7 Příjmení zakončená v psané podobě na -iu, -eu, -iou, -uu

Příjmení zakončená na koncovky -iu (Aigiriu), -eu (Papandreu), -iou (Georgiou), -uu (Luu) většinou pocházejí z řečtiny, albánštiny či rumunštiny. U těchto případů se koncové -u (-ou) nepřechyluje ani neskloňuje, tudíž se odsouvá.

Například: nominativ: Luu, genitiv: Lua, femininum: Luová i Luu

6.2.6 Vztah mezi psanou a vyslovovanou podobou příjmení

6.2.6.1 Cizí příjmení končící na -c (vyslovované [k])

Příjmením končícím na -c zůstává při skloňování v psané podobě -c, méně často -k. Na druhou stranu v ženské podobě tohoto příjmení píšeme vždy jen -c.

Například: nominativ: Balzac, genitiv: Balzaca [balzaka] i Balzaka, femininum: Balzacová [balzaková]

6.2.6.2 Cizí příjmení končící na skupinu hlásek -rd, -rt, -nd, -nc, -gh

Tato skupina se týká především francouzských příjmení končících na skupiny hlásek: -rd (Baillard), -rt (Flaubert), -nd (Chateaubriand), -nc (Blanc), -gh (Herwegh). V těchto případech se poslední -d, -t, -c, -h doporučuje nevyslovovat.

Například: nominativ: Flaubert [flóbér], genitiv: Flauberta [flóbéra i flóbérta], femininum: Flaubertová [flóbérová] i [flóbértová]

6.2.6.3 Cizí příjmení končící v psané podobě na němé -e

Zde jsou k nalezení převážně příjmení pocházející z francouzštiny a angličtiny. Koncové -e se u těchto typů vypouští, pokud ovšem nesouvisí s výslovností předcházející samohlásky. Díky tomu, že jsou tato příjmení v psané podobě zakončena na samohlásku, je možné ženskou variantu zapsat i v podobě nepřechýlené.

Například: nominativ: Scribe [skrib], genitiv: Scriba i Scribea, femininum: Scribová, Scribeová, Scribe

Příklad, kdy němé -e má vliv na výslovnost: nominativ: White [vajt], genitiv: Whitea [vajta], femininum: Whiteová i White

6.2.6.4 Francouzská příjmení zakončená na -oy

U těchto příjmení se jejich koncovka -oy vyslovuje [oa] a skloňují se podle vzoru pán a muž. V některých případech se koncové -a při skloňování odsouvá. V češtině jsou tyto typy příjmení velice neobvyklé.

Například: nominativ: Duvernoy [dyvernoa], genitiv: Duvernuya [dyvernoa] i Duvernoy [dyvernoa], femininum: Duvernoyová [dyvernojová] i Duvernoy

6.2.6.5 Cizí příjmení končící na [a]

Opět se jedná převážně o příjmení francouzského původu, která končí samohláskou [a], které předchází souhláskové písmeno. Nejčastěji se jedná o souhlásky typu: -d, -t, -s, -x či o skupiny -ois, -oix. V těchto typech příjmení se ženské protějšky tvoří zcela pravidelně přidáním přípony -ová.

V typech končící na -d, -t nalezneme skloňování převážně dle vzoru pán.

Například: nominativ: Bolstad [búlsta], genitiv: Bolstada [búlstada], femininum: Bolstadová [búlstadová]

6.2.6.6 Příjmení zakončená na -s, -ois, -oix se skloňují dle vzoru muž.

Například: nominativ: Dumas [dyma], genitiv: Dumase [dymase], femininum: Dumasová [dymasová]

6.2.6.7 Cizí příjmení zakončená a psané podobě na -eau

Tato příjmení zakončená na -eau se vyslovují s -o na konci. Pádové koncovky a přechylovací přípony se k tomuto druhu příjmení přidávají k plné podobě mužského příjmení.

Například: nominativ: Rousseau [rusó], genitiv: Rousseaua [rusóa], femininum: Rousseauová [rusóová] i Rousseau

6.2.6.8 Cizí příjmení končící na vyslovující samohlásku [e]

Tato příjmení mají koncovou vyslovovanou samohlásku [e] označenou jinými samohláskovými písmeny než je právě -e, -é. Přesto se tato příjmení skloňují pomocí pádových koncovek, které jsou připojovány k mužskému příjmení.

Například: nominativ: Richelieu [rišelje], genitiv: Rechelieuho, femininum: Rechelieuová [rišeljová] i Rechelieu

6.2.6.9 Francouzská příjmení zakončená na -t, -r, -s, -z, -x

Pokud se v tomto příjmení objevuje na konci souhláskové písmeno -t, -r, -s, -s, -x, tak se tyto souhlásky před pádovými koncovkami či příponou -ová vyslovují.

Příjmení zakončená na tvrdou souhlásku se přiřazují ke vzoru pán.

Například: nominativ: Chabrier [šabrije], genitiv: Chabriera [šabrijera], femininum: Chabrierová [šabrijerová]

Pokud jsou tato příjmení zakončena na souhlásku měkkou nebo obojetnou, skloňují se dle vzoru muž.

Například: nominativ: Boulez [bule], genitiv: Bouleze [buleze], femininum: Boulezová [bulezová]

6.2.6.10 Příjmení, u kterých je koncová samohláska [i], [í]

Některá cizí příjmení mají koncovou samohlásku [i], [í] označenou v psané podobě jiným samohláskovým písmenem či skupinou písmen.

Například: nominativ: Attlee [etlí], genitiv: Attleeho, femininum: Attleeová [etlíová] i Attlee

V případě jednoslabičných příjmení se skloňuje dle vzoru pán.

Například: nominativ: Lie [lí], genitiv: Lieho i Liea [lía], femininum: Lieová i Lie

Pokud se v tomto příjmení na konci objevuje souhláskové písmeno -t, -h, -s, -z, tak se v případech nepřímých pádů a přechylování toto písmeno vyslovuje.

Například: nominativ: Petit [pety], genitiv: Petita [petyta], femininum: Petitová [petytová]

6.2.6.11 Příjmení končící na [u], [ú]

Příjmení patřící do této skupiny se nejčastěji skloňují dle vzoru pán. Pokud se ovšem na konci tohoto příjmení vyskytuje -oo, v 3. a 6. pádě (v případě, že koncovka nebo přípona začíná také na -o) jedno -o se vypouští.

Například: nominativ: Boo [bú], genitiv: Booa, dativ a lokál: Boovi, femininum: Boová [búová] i Boo

V případě, že je příjmení zakončeno na -ou, které je vyslovováno jako [u], a zároveň v případě, že mu předchází souhlásky, připíná se přípona a koncovky k plné podobě příjmení.

Například: nominativ: Pithou [pitu], genitiv: Pithoua [pitua], femininum: Pithouová i Pithou

Dalším typem příjmení v této kategorii končící na -u, -ú jsou příjmení, která mají na konci souhláskové písmeno. Tato příjmení se skloňují podle vzoru pán a toto pravidlo zůstává zachované také při přechylování.

Například: nominativ: Agnew [egnjú], genitiv: Agnewa [egnjúa], femininum: Agnewová

Posledním typem příjmení končící na -u, -ú jsou příjmení zakončená na -x, které lze skloňovat dle vzoru pán, ale i dle vzoru muž.

Například: nominativ: Faloux [falu], genitiv: Falouxa [falua] i Falouxe [faluze], femininum: Falouxová [faluzová]

7 PŘÍJMENÍ MAJÍCÍ FORMU ADJEKTIVA

Problematikou příjmení ve formě adjektiv se ve stručnosti zabývá Havránek s Jedličkou (1981). Konkrétně se zabývají pouze příjmeními slovanskými. Uvádějí příklady jako například Stowacki, Gorkij či Čajkovskij, která ačkoli jsou cizího původu, skloňují se jako česká přídavná jména.

V této kapitole vycházíme z publikace od M. Knappové (2008) a stejně všechny zde uvedené příklady jsou převzaty od téže autorky.

7.1 Příjmení jako přídavné jméno tvrdé, vzor mladý

7.1.1 Příjmení původu českého nebo jinoslovanského

Tato příjmení bývají po tvrdé či po obojetné souhlásce zakončena na -ý, -oj, -yj (-y), -ij (-i). Skloňování a přechylování těchto typů příjmení bývá pravidelné. Například: nominativ: Černý, genitiv, akuzativ: Černého, dativ: Černému, lokál: Černém, instrumentál: Černým, femininum: Černá. Výjimka nastává v plurálu, pokud je příjmení ve spojení s určujícími podstatnými jmény. V těchto případech jsou zde možné dva tvary: genitiv singuláru: rodina Černá či genitiv plurálu: manželé Černí.

V některých případech se nominativ plurálu používá velice zřídka a to kvůli nežádoucí asociaci. Jedná se o příjmení jako například manželé Kulhaví, Mokří či Plesniví. Jedná se tedy o příjmení, která jsou gramaticky vyjádřena správně, ale pro společenskou komunikaci nemusí být vždy vhodná.

Slovanská příjmení, která mají podobu přídavného jména, se v českém jazyce přechylují pomocí koncovky -á. Při zápisu do matriční knihy se ovšem příjmení uvádí v souladu s mluvnicí českou, ale i s mluvnicí jazyka, ze kterého příjmení vychází. Například: Kowalsko - Kowalská i Kowalska.

Do této skupiny patří samozřejmě příjmení česká. Například: nominativ: Nový, genitiv: Nového, femininum: Nová.

Slovenská příjmení. Například: nominativ: Dúcky, genitiv: Dúckého, femininum: Dúcka i Dúcká

Polská příjmení. Například: nominativ: Potocki, genitiv: Potockého, femininum: Potocka i Potocká

Ruská příjmení. Například: nominativ: Tolstoj, genitiv: Tolstého, femininum: Tolstá i Tolstaja

Ukrajinská příjmení. Například: nominativ: Kryklyvyj, genitiv: Kryklyvého, femininum: Kryklyvá i Krylkyva

Bulharská příjmení. Například: nominativ: Zlatorski, genitiv: Zlatarstého, femininum: Zlatarská i Zlatarska.

Makedonská příjmení. Například: nominativ: Nonevski, genitiv: Nonevského, femininum: Nonevská i Nonevska.

7.1.2 Příjmení zakončena na -ý

Příjmení končící na -ý se často skloňují pomocí zájmenných koncovek -ho, -mu, -m. Tyto koncovky bývají připojovány k nominativu a ženské varianty mají podobu adjektiva tvrdého nebo lze k mužskému tvaru připojit koncovku -ová.

Například: nominativ: Balý, genitiv: Balého, femininum: Balá i Balýová, méně často Balová

7.1.3 Příjmení zakončena na -ých, -ich, -ech

Příjmení v genitivu plurálu nám naznačují jistou příslušnost k rodině. Při skloňování a přechylování těchto typů příjmení nedochází k žádným změnám, pokud je tento adjektivní původ stále pociťován.

Například: nominativ: pan Smutných, genitiv: pana Smutných, femininum: Eva Smutných

Pokud u těchto příjmení jejich adjektivní původ ustoupil do pozadí, či pokud končí na -ých, -ich, -ech, -iech, je možno příjmení přechylovat a skloňovat (nejčastěji dle vzoru pán) nebo zde může být vycházeno z rodinné tradice, zvyklosti a nechávat příjmení v nezměněném tvaru.

Například: nominativ: rodina Jurových, femininum: Eva Jurových i Jurovýchová

7.2 Příjmení jako přídavné jméno měkké, vzor jarní

V této kategorii jsou k nalezení slovanská a domácí příjmení ve tvaru adjektiva měkkého, zakončena po měkké souhlásce na -í i -ij. Tato příjmení se přechylují a skloňují podle vzoru jarní, což způsobuje jistou shodu v několika pádech.

Například: nominativ: Hoření, genitiv a akuzativ: Hořeního, dativ: Hořenímu, lokál a instrumentál: Hořením, femininum: Hoření

7.3 Příjmení jako přídavné jméno přivlastňovací

Tato příjmení jsou původně domácího původu a jsou zakončena na -ů, -ův; v případě nářečí na -u, -ůj.

7.3.1 Příjmení zakončená na -ů, -u

V případě těchto příjmení je možno, aby zůstaly neskloňovány i nepřechylovány. Pokud je ovšem rodinnou tradicí, že se toto příjmení skloňuje a přechyluje, činí se tak nejčastěji dle vzoru pán.

Například: nominativ: Janů, genitiv Janů i Jana, femininum: Janů i Janová

Příjmení zakončená na -ův, ůj

Tato příjmení jsou zvláštní tím, že v praxi zůstávají většinou nesklonná a nepřechýlená. Pokud je ovšem v matričním zápisu již po několik generací uvedený skloňovaný a přechýlený tvar, nejedná se o gramatickou chybu. Příjmení končící na -ův se skloňují dle vzoru pán. Podle vzoru muž se skloňují příjmení končící na -ůj.

Například: nominativ: Fojtův, genitiv a instrumentál: Fojtův, femininum: Fojta, Fojtová. Nominativ: Petrůj, genitiv: Petrůj i Petrůje, femininum: Petrůj i Petrůjová.

8 SKLOŇOVÁNÍ A PŘECHYLOVÁNÍ VÍCESLOVNÝCH PŘÍJMENÍ

V této kapitole vycházíme z informací poskytnutých Ústavem pro jazyk český.

Všechna příjmení uvedena jako příklady jsou převzata od M. Knappové (2008).

S víceslovnými příjmeními se setkáváme stále častěji díky mezinárodním stykům, zbourání hranic, sňatkům s cizinci, u příjmení dětí, jejichž rodiče nejsou sezdaní, apod.

Pokud chce mít žena víceslovné příjmení, kde jedna část by byla nepřechýlená, musí splňovat stejné podmínky, jako kdyby se jednalo o jednoslovné příjmení.

8.1 Víceslovné příjmení tvořené předložkou

Víceslovná příjmení, která jsou tvořena předložkou jako například dos, de, del, van den, dalla, Mc, von, le apod. jsou nejrozmanitějšího původu a pojí se s genitivem singuláru.

V minulosti nám naznačovaly, že se jedná o člověka, který má šlechtický titul. Ovšem roku 1918 u nás byly šlechtické tituly zrušeny a tím se zrušily i tyto předložky. Pokud si v současnosti žena z České republiky vezme cizince s šlechtickým titulem, bude jí do dokladů, které jí vydají úřady České republiky, zaznamenáno příjmení bez této předložky. Tato předložka nemusí pokaždé odkazovat k šlechtickému titulu, ale také k místnímu určení. Jedná se například o americká či australská příjmení, kde vlivem historických událostí šlechtické tituly vůbec nevznikly.

Například: Jana Nováková si vezme Němce Johanna von Hüttenbacha, bude mít ve svých českých dokladech zapsáno: Jana Hüttenbachová.

Skloňování a přechylování tohoto specifického typu příjmení se uskutečňuje připojením pádové koncovky a přechylovací přípony k základovému příjmení. U tohoto typu se také požaduje, aby se skloňovalo celé křestní jméno.

Například: nominativ: John van Acker, genitiv a akuzativ: Johna van Ackera, dativ a lokál: Johnu van Ackerovi, intrumentál: Johnem van Ackerem, femininum: Selma van Akcerová i van Acker. Nominativ: De Luca [de luka], genitiv: De Lucy či De Luky, femininum: De Lucová i De Luca

Jak je z výše uvedených příkladů patrné, tyto předložky se mohou psát jak s velkým, tak s malým počátečním písmenem. Vše záleží na rodinné tradici, kterou je potřeba respektovat. V některých případech je také možné, že tato předložka splývá s příjmením. Například: Devisser, McDonald, apod.

Výjimečnou skupinu tvoří jména známých osobností, která se často uvádějí bez příjmení, uvádí se tedy jen křestní jméno. Například Rembrandt nebo Leonardo. Opačnou skupinu příjmení tvoří příjmení, u kterých jsme zvyklí používat pouze příjmení. Například van Dyck či von Sternberg.

8.2 Příjmení rozvinutá o předložkový pád

Zde je základové příjmení rozvíjeno dalším příjmením v genitivu, který označuje původ rodiny, konkrétně místní původ. Zde je část příjmení, konkrétně před předložkou, považujeme za základ celého příjmení, a proto ji skloňujeme a přechylujeme. Předložka se potom nechává v nezměněném tvaru.

Například: nominativ: Goméz de Avellaneda, genitiv: Goméze de Avellaneda, femininum: Gomézová de Avellaneda

8.2.1 Španělská příjmení

Tato příjmení bývají velice často obohacena ještě o předložkový pád. Kdybychom měli rozluštit toto příjmení, ve kterém se velice často objevuje spojka „y“, přeložili bychom ji jako „a“. Jedná se tedy o dvě příjmení, která jsou spojená souřadící spojkou „a“. V tomto případě je důležité si uvědomit, že ačkoli se jedná o dvě příjmení, označují pouze jednu osobu, a proto je tedy důležité zacházet s tímto druhem příjmení jako s jedním příjmením.

Co se týče skloňování a přechylování tohoto typu, je zde možné zvolit úpravu první části a zároveň také té druhé. Opět zde závisí na rodinné tradici a přání nositele.

Například: Nominativ: Pijoan y Soteras, genitiv: Pijoana y Soteras i Pijoan y Soterase, femininum: Pijoanová y Soteras i Pijoan y Soterasová.

8.3 Víceslovná příjmení se spojovníkem pojmenovávající jednu osobu

Tato kapitola se zabývá příjmeními, která označují jednu osobu a jsou psaná se spojovníkem. Do této skupiny příjmení patří příjmení, která byla zděděna po rodičích, či pokud se žena, vstupující do svazku manželského, rozhodla ponechat si obě dvě příjmení. V minulosti bylo běžné, že si žena mohla zažádat o své rodné příjmení zpětně. Dalším velice častým důvodem pro přidání příjmení bylo umělecké rozlišení. Například Karel Matěj Čapek - Chod se rozhodl pro dvojí příjmení, aby byl snadno rozeznatelný od Karla Čapka. Tento tvar příjmení, který byl změněn jen z uměleckých důvodů, nelze ale zapsat do oficiálních dokumentů.

V případě, že jsou obě složky příjmení českého či slovanského původu, skloňujeme obě dvě části příjmení.

Například: nominativ: Bucha-Hajný, genitiv: Buchy-Hajného, femininum: Buchová-Hajná

V češtině je také možné přechylovat pouze jednu složku a tu druhou nechat bez pádových koncovek či přechylovacích přípon. Děje se tak v návaznosti na rodinnou tradici. Varianty, u kterých je možné přechylovat a skloňovat obě či jen jednu část příjmení, jsou možné také u příjmení, kde jedna část je neslovanského původu.

8.4 Víceslovná příjmení pojmenovávající dvě osoby

Jedná se o příjmení, která vznikla spojením dvou příjmení dvou různých osob, které spolu vytváří uměleckou, vědeckou, autorskou, apod. dvojici. Důležité v tomto případě je to, že tato dvojice společně něco vytvořila, dokázala něco, co je významným dílem či objevem, apod. Jelikož se jedná o dvě rozdílné osoby, musíme každé příjmení skloňovat zvlášť. Aby bylo na první pohled jasné, že se jedná o složené příjmení, které označuje dvě osoby, většinou se uvádí s přivlastňovacími adjektivy.

Například: Havránkova-Jedličkova Česká mluvnice

Příjmení, která mají podobu adjektiv, se v tomto případě dávají do genitivu singuláru. Tento postup je možno použít u všech druhů příjmení. Co je zřejmé, je to, že se každé příjmení skloňuje samostatně.

Například: Kolbeho-Schmittova syntéza nebo syntéze Kolbeho-Schmitta

8.5 Víceslovná příjmení pojmenovávající jednu osobu

8.5.1 Dvě samostatná, zděděná příjmení

Zděděná příjmení jsou taková, která občan či občanka ČR či občan jiné než České republiky zdědil po rodičích dle platných právních předpisů té dané země. V tomto případě je tedy respektováno zděděné příjmení a při uzavírání manželství si lze vybrat toto příjmení jako společné v případě manželky, ale i manžela.

Například: Jan Kučera Veselý + Alena Horáčková - společné příjmení: Alena Kučerová Veselá. Nebo Pavel Jiřička + Jiřina Lanzová Weisová - společné příjmení: Pavel Lanz Weis

8.5.2 Druhé příjmení získané po sňatku

V současnosti jsou možné, v případě sňatku, tři možnosti. Za prvé se snoubenci domluví na užívání jednoho jednoduchého příjmení. Druhá možnost nastává tehdy, dohodnou-li se snoubenci na stávajícím používání příjmení. Tzn., že si každý ponechá své dosavadní příjmení. Poslední možnost nastává, pokud se jeden ze snoubenců rozhodne používat příjmení po druhém snoubenci spolu se svým příjmením předcházejícím. Dle zákona 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů se tyto typy příjmení píší bez pomlčky.

V případě, že se provdávající se žena rozhodne ponechat si své příjmení předcházející, je doporučeno pro úřední komunikaci zvolit takovou podobu příjmení, která byla používána ještě před sňatkem. Tímto je myšleno příjmení původně přechýlené. Pokud je ovšem nevěsta nositelkou nepřechýleného příjmení, je pouze na ní, jestli zvolí původní příjmení přechýlené či nikoli.

8.5.2.1 Nevěsta si nechává připojit za společné příjmení své předcházející příjmení

V případě, že se snoubenci domluví na používání společného příjmení po snoubenci a manželka ještě navíc své stávající příjmení na druhém místě, může se objevit více typů zapsání tohoto příjmení.

Například: Pavel Fiala + Eva Horáková - po sňatku Eva Fialová Horáková (genitiv a dativ: E. Fialové Horákové). Michal Novotný + Kateřina Filipi - po sňatku Kateřina Novotná Filipi i Kateřina Novotná Filipiová

8.5.2.2 Ženich si nechává připojit za společné příjmení své předcházející příjmení

Je možno, že nastane situace, ve které se snoubenci domluví na užívání snoubenčina příjmení, ale muž si ponechá i své příjmení původní. V tomto případě bude muž užívat manželčino příjmení v náležitém mužském tvaru.

Například: Fiala + Horáková - po sňatku Horák Fiala. Schmidt + Pokorná - po sňatku Pokorný Schmidt. Apod.

8.5.3 Pravopis víceslovných příjmení v češtině

Spojování příjmení v češtině bez spojovníku je více než zvláštní, netradiční a netypické jelikož ve většině států Evropy je toto spojování uskutečněno právě pomocí spojovníku.

Běžným případem v evropských zemích je připojení manželčina příjmení za společné domluvené příjmení manželů právě pomocí spojovníku. Je tak činěno v polštině (Ewa Rzetelszka-Feleszko), němčině (Gudrun Noelle-Neumann), Rakousku a Švýcarsku (Barbara Grossenbacher-Künzler), holandštině (Karina van Dalem-Oskam), švédštině (Birgit Falck-Kjällquist), dánštině (Gillian Fellows-Jensen), angličtině (Barbara Nykiel-Herbert), bulharštině (Rodica Sufletel-Morianu), apod.

Naopak psaní víceslovného příjmení bez spojovníku je běžným jevem ve španělštině a portugalštině. Návrat k tradičnímu psaní příjmení se spojovníkem by byl dle M. Knappové (2008)cnáležitý a doporučený právě díky jazykovému, společenskému, kulturnímu a mezinárodnímu hledisku.

9 CIZÍ ŽENSKÁ PŘÍJMENÍ V ČEŠTINĚ

Tato kapitola vychází z informací od M. Knappové (2008), které byly publikovány v odborném článku v časopise Naše řeč[1], z knihy M. Knappové (2008) a také z informací poskytnutých na internetových stránkách Ústavu pro jazyk český (©2008-2015).

Příklady jsou převzaty z knihy od M. Knappové (2008).

K začleňování cizích ženských příjmení s typickou českou přechylovací příponou -ová, -á dochází kvůli signalizaci pohlaví čtenáři či posluchači. Nedělá se to ovšem ve všech textech. Například v textech odborných se nechávají doslovné citace jmen i příjmení, jelikož tato podoba nebrání porozumění textu. V textech publicistických či v textech určených pro širokou veřejnost je tedy nepsaným pravidlem nahrazování cizí přechylovací přípony (jsou li v daném jazyce nějaké) těmi českými. Tím se zajistí pro obyvatele České republiky snadnější porozumění díky možnému skloňování.

V této kapitole bude pozornost věnována především zemím, se kterými přicházíme denně do styku, které jsou nám bezprostředně blízké a ne tak jazykově vzdálené, ale také ty neslovanského původu.

9.1 Slovanská příjmení

Tyto typy příjmení bývají velice často adjektivy přivlastňovacími či složenými, což znamená, že díky svému zakončení rozlišují mužskou a ženskou přechylovací příponu. Například ženská příjmení mají většinou zakončená na -a, -aja. Tuto koncovku převádíme do češtiny jako koncovku adjektiv tvrdých -á. Většinou se jedná o příjmení ruská, ukrajinská, bulharská, polská, slovenská, apod. Při zápisu těchto příjmení do oficiálních dokumentů je uváděno příjmení v podobě přechýlené dle české mluvnice či dle mluvnice toho daného jazyka.

9.1.1 Ženská příjmení zakončená na -ova, -eva, -ina

Příjmení zakončená na -ova (Mladenova), -eva (Zajceva), -ina (Voronina) bývají většinou původu ruského, bulharského, makedonského, apod. Tyto jazyky jsou původně psány cyrilicí a do češtiny jsou uváděny dle Pravidel českého pravopisu. Jelikož tato příjmení nemají vhodnou koncovku, je česká varianta přechylovací koncovky připojena k mužskému zakončená -ov, -ev, -in základového příjmení.

Například: nominativ maskulina: Mladenov, nominativ feminina v původním jazyce: Mladenova, nominativ feminina v češtině: Mladenovová i Mladenova

[1] M. Knappová: Přechylování příjmení v češtině. Naše řeč (číslo 62, vydání 5). 1979 [cit. 25.3.2015]. ISSN 00278203

9.1.2 Ženská příjmení zakončená na -a, -ja

Příjmení, která jsou zakončena na koncovky -a (Múdra), -ja (Medodijska) pocházejí z příjmení polských, slovenských, lužickosrbských, ruských, ukrajinských, bulharských, makedonských a ruských. Tyto koncovky jsou v češtině při matričním zápisu nahrazeny naší adjektivní koncovkou -á nebo se může ponechat výchozí ženský tvar příjmení. I v případě zanechání výchozího ženského tvaru je toto příjmení začleněno do českého textu pomocí skloňování vycházejícího z české mluvnice. (nominativ: Tomoska, genitiv: Tomoské, apod.)

Například: nominativ maskulina: Nowotny (lužiská srbština), femininum: Nowotna - v češtině Nowotná i Nowotna

9.1.3 Jazyky, které rozlišují dle příjmení svobodné dívky a vdané ženy

V některých jazycích se můžeme setkat s případy, ve kterých se rozlišují příjmení svobodných a vdaných žen. Toto speciální označení bylo používáno i v českém jazyce, konkrétně pro neprovdané ženy se používala přechylovací přípona -ova (Braunerova) a pro ženy provdané se přípona lišila dlouhou samohláskou - ová (Braunerová).

9.1.3.1 Polština

V polštině je možné se setkat s rozdílem matky a dcery. Například u manžela s příjmením Nowak se manželka jmenuje Nowakowa, zatímco dcera nese příjmení Nowakówa. Z tohoto příkladu je patrné, že příjmení se tvoří od mužských příjmení -owa (v případě manželky) a -ówa (v případě dcery. Toto pravidlo ovšem nelze aplikovat na všechna příjmení, ale pouze na ta, která jsou zakončena na souhlásku (s výjimkou -g) a na -e, -o (s výjimkou -ge, -go).

Od základových příjmení mužských končících na -a, -g, -ga se manželčino příjmení tvoří přechylovací příponou -ina/-yna, dceřino -anka. Dalším příkladem mužských příjmení jsou příjmení končící na -ge, -go, u kterých se manželčino příjmení tvoří příponou -owa, dceřinu opět pomocí přípony -anka.

Například: maskulinum: Lange, femininum manželčino: Langowa, femininum dceřino: Lanzanka

V případě překládání polských textů do českého jazyka závisí na druhu komunikace, zdali bude převeden doslovně (tedy s ponecháním důrazu na rodinný stav ženy) či nikoli. Jedná li se o zápis do oficiálních dokumentů, je přechýlené příjmení zapsáno také v přechýlené podobě, jsou to většinou příjmení končící v mužském tvaru na koncovky -ski, -ski, -y. Co se týče ostatních příjmení, lze je zapisovat v jejich původní nepřechýlené podobě i do českých matrik, jelikož to dovoluje zákon č. 165/2004 Sb.

9.1.3.2 Lužická srbština

Pokud mužská základová příjmení končí na souhlásku, příjmení provdaných žen se tvoří přidáním přípony -owa, u svobodných dívek-ec. Od mužských příjmení zakončených na samohlásku se příjmení žen odvozuje příponami -ina/-yna, -na a dívek příponami -ic.

Například: nominativ maskulina: Krawc, příjmení provdané ženy Krawcowa, příjmení dcery Krawec.

9.2 Neslovanská příjmení

9.2.1 Maďarština

V maďarštině je tradicí uvádět vždy příjmení na prvním místě a teprve za ním křestní jméno. Toto pořadí se obvykle při překládání do českého jazyka mění stejně tak jako koncovka daného příjmení, která je, pokud se jedná o ženské příjmení, přechýlena dle Pravidel českého pravopisu. Obrácení slovosledu u maďarských příjmení je velice důležité, jelikož bychom mohli velice snadno zaměnit muže za ženu.

Například: maskulinum: József Ildikó, femininum: Ildikó Józsefová. Na tomto příkladu je zřejmé, že neznalý čtenář by tuto osobu považoval automaticky za muže, díky inverzivnímu slovosledu maďarských příjmení.

Důležité je též zmínit zvláštnost, která se v maďarštině vyskytuje, a tou je šest užívaných způsobů přechylování. Díky tomuto zvyku nakonec ve výsledné podobě příjmení zcela zmizí rodné jméno ženy. Dále je tu zvyk označovat příjmení vdané ženy příponou -né.

Například: pokud se Piroska Augusztinová vdala za Józsefa Barátosiho, po svatbě má jméno: Barátosi Józsefné, což znamená, že rodné křestní jméno Piroska se z oficiálního pojmenování vytratilo. Jelikož tento fakt činí v praxi potíže, je v maďarštině šest různých druhů přechylování příjmení.

- První spočívá ve výše zmíněném principu.

- Druhý typ přechylování maďarských příjmení se uskutečňuje spojením obou jmen snoubenců. Například: slečna Katalin Szabó + ženich Pál Kovács = Kovács Pálné Szabó Katalin. Jedná se tedy o manželku Pála Kovácse, za svobodna Katalin Szabóová).

- Třetí možnost spočívá ve spojení manželova příjmení s přechylovací příponou -né spolu s manželčiným příjmením a jménem za svobodna. V praxi toto příjmení vypadá jako Kovászcné Szabó Katalin, v češtině Katalin Kovácsová - Szabóová

- Čtvrtá možnost spočívá v použití spřežky z ženina příjmení za svobodna. Konkrétně se jedná o příjmení vypadající takto: Kovácsné Sz. Katalin, do češtiny přeloženo jako Katalik Kovácsová či Katalin Sz. Kovácsová

- Pátý způsob nahrazuje manželovo příjmení pouze prvním velkým písmenem. V praxi: K. Szabó Katalin, česky: Katalin K. Szabóová

- Poslední, šestý způsob je pro evropské země nejpochopitelnější, jelikož se zde maďarská příjmení nejvíce přibližují evropské tradici. Jedná se o příjmení manželovo bez přípony -né spojené spolu s rodným jménem ženy. V praxi: Kovács Katalin, v překladu Katalin Kovácsová.

9.2.2 Řečtina

V řečtině se ženská podoba příjmení tvoří druhým pádem daného mužského příjmení. v českých matrikách můžeme řecká příjmení končící na -os nalézt také s koncovkou -u, která je správné dle fonetického přepisu. U těchto příjmení se ženská varianta tvoří přechylovací koncovkou -oy, kterou lze v českých úředních dokumentech nalézt v počeštěné verzi -ou.

Například: nominativ maskulina: Kedros, akuzativ feminina: Kedru

Pokud mužské příjmení končí na -is, -es, -as, je velice lehké vytvořit ženský protějšek, protože odtrhává pouze koncové -s. Například Papadakis - Papadaki (žena)

Na druhou stranu určitá skupina řeckých příjmení končících na -is si zachovala charakteristické skloňování podle genitivu příjmení mužského, jedná se většinou o koncovku -u. Do této skupiny patří velice hodně příjmení, mezi kterými jsou například příjmení končící na -dis (Mavromatidis, Stamidis, Damianidis, Masmanidis, Evtimiadis, apod.). V těchto případech finální koncovka ženských příjmení má podobu -du (Mavromatidu, Stamidu, Samianidu, Masmanidu, Ectimiadu, apod.) Zřídkakdy je koncovka -u nahrazena koncovkou -i (Evtimiadi, Stamidi, Damianidi, apod.). Používání té dané koncovky závisí na rodinné tradici a jejich zapisování v průběhu věků do matričního úřadu.

Při zapisování řeckých příjmení do českých úředních dokumentů se můžeme řídit dle řeckých i dle českých zákonů. Je tedy možné, aby jedno a to samé ženské příjmení bylo zapsáno s českou přechylovací příponou -ová připojenou k nominativu příjmení mužského, ale také je možnou použít přechýlenou podobu dle mluvnice řecké.

Například: nominativ maskulina: Fyliras, femininum: Fylira, v češtině: Filirasová i Fylira

9.2.3 Shrnutí

Přechylování a začleňování cizích příjmení do češtiny může vycházet ze dvou zásad. První zásada se týká české mluvnice a vychází tedy z českých gramatických a slovotvorných pravidel. Druhou možností je vycházení ze zásad mluvnice toho daného jazyka. Vždy záleží na vůli občana, jakou podobu si přeje mít zapsanou na českých úřadech. Tuto možnost volby mu umožňuje zákon č. 156/2004 Sb.

V dalších komunikačních prostředcích jako jsou média, literární texty, atd. je spíše pozornost soustředěna na možnost čtenáře porozumět textu. Proto se v těchto druzích textů objevují spíše přechýlená příjmení typickou českou příponou -ová, jelikož díky ní je čtenáři jasně naznačeno, jedná li se o ženu či o muže. Pokud se ovšem autoři zdráhají použít tuto

příponu a jsou zastánci přechylování podle pravidel daného státu, je vhodné použít alespoň obecná jména jako například paní, slečna, zpěvačka, herečka, apod., aby bylo dostatečně dáno najevo, že jde o ženu. A právě díky těmto pomocným obecným jménům je možno tato příjmení skloňovat, což by v jejich původní formě nebylo možné.

10 Začleňování cizích a orientálních osobních jmen do češtiny

Tato kapitola se zabývá začleňováním osobních jmen cizích a orientálních do českého jazyka. Konkrétně do společenské komunikace a překladové literatury. Pozornost je věnována také zápisům do úřední komunikace, tzn. do osobních dokladů.

Přehled těchto tří oblastí zahrnutých v této části bakalářské práce vychází z článku od M. Knappové. [2]

10.1 Společenská komunikace

Touto komunikací je myšleno dorozumívání ve veřejné oblasti, která zahrnuje média (tisk, rozhlas, televizi), přednášky, úřední korespondenci, rozbory, apod.

Pravidla pro začleňování cizích osobních jmen nikdy nebyl jednotný a není tomu tak ani dnes ačkoli převažuje snaha ponechávat jména v jejich původní podobě. Tato podoba je pozměněna jen formou skloňování a to dle pravidel české mluvnice.

V době národního obrození zde byla patrná snaha překládat všechny osobní jména, která byla tímto způsobem počeštěna. Některé z těchto snah se omezili pouze na dobovou aktuálnost (Vilém Shakespeare), jiné se naopak uchytily a jsou používány dodnes (Karel/Karl Marx, Vladimír/Vladimir Iljič Lenin).

Ve velice omezené míře se setkáváme s tendencí jména překládat do češtiny. Například: John - Jan. Jiný případ nastává například v případě ruského jména Vladimir, které bývá ve většině případů počešťováno, jelikož by původní varianta mohla působit jako pravopisná chyba.

Výjimky nastávají u panovnických jmen v minulosti (často) i v přítomnosti (řidčeji) či u církevních hodnostářů. U těchto případů se jména velice často počešťují. Například: královna Alžběta, Ludvík XIV. či papež Jan Pavel.

Obecně tedy platí, že v zájmu zachování křestního jména toto jméno nepřekládáme, ani nepočešťujeme. Do české společenské komunikace jsou jména zařazena pouze pomocí českých deklinačních vzorů.

10.2 Úřední komunikace

Ve Sbírce zákonů ve vyhlášce číslo 22 z roku 1977 se objevil údaj, že ve veškerých matričních dokumentech se do češtiny překládají všechna jména, pokud je to u nich možné. Toto působí v praxi potíže, a proto došlo k úpravám této vyhlášky.

Pokud má osobní jméno jednoznačně označovat svého nositele, nemělo by se během jeho života měnit. Konkrétně ke vztahu k překládání jmen to znamená, že by ani jméno ani příjmení nemělo být počešťováno. Jedná li se o cizince žádajícího o české či slovenské státní

[2] M. Knappová: K překládání osobních jmen, Naše řeč (číslo 66, vydání 4). 1983 [cit. 4.3.2015]. ISSN 00278203

občanství a s tím spojené počeštění osobního jména či příjmení, nemůže být jeho žádosti zamítnuto - ale až po přiznání toho daného občanství.

V případě občanů pocházejících například z Ruska je nutno, aby jejich jméno a příjmení bylo pomocí zásad vědecké transliterace převedeno do jazyka českého. Podobná situace nastává v jazycích obsahujících grafické znaky, které se v českém jazyce nevyskytují. V tomto případě se hledá nejvíce podobný znak, který by ten původní nahradil.

10.3 Překladová literatura

Tento okruh se výrazně odlišuje od dvou výše zmíněných. Děje se tak díky překladatelským hlediskům, zkušenostem, vlastnostem překládaného díla, zvláštnostem původního jazyka, literárním žánrům, apod. Například v odborných publikacích, literatuře faktu, cestopisech, průvodcích a jiných je vyžadována snadná identifikace osob, což znamená ponechání jmen v jejich původní podobě. V této oblasti jsou uplatňovány tři způsoby.

První způsob spočívá v ponechání jména v jeho původní podobě, ovšem s deklinačním zařazením do češtiny, popřípadě spojenou s grafickou úpravou jména. Jedná se například o díla světové neslovanské literatury.

Například: v *Citové výchově* G. Flauberta, přeložené z francouzštiny M. Kornelovou

Druhý postup je smíšený a konkrétně spočívá v používání původních podob křestních jmen u některých osob, u jiných zase jejich české ekvivalenty.

Například: v románu A. Marshalla *Už zase skáču přes kaluže*, z angličtiny přeloženém Z .Woolfovou

Třetí a poslední postup volí překladatelé používající výhradně počeštěné podoby jmen či jejich překlady. Tato metoda je velice často používaná u ruské literatury pro děti a mládež, jelikož se snaží čtenářům text co nejvíce přiblížit a zpřístupnit.

Například: v povídkovém výboru V. Šukšina *Charaktery a lásky*, přeloženém Z. Psůtkovou

10.4 Shrnutí

Z tohoto stručného přehledu je patrné, že neexistuje jednotný úzus, jelikož je zde řada objektivních i subjektivních podmínek, přístupů, zkušeností a samozřejmě také předpokladů překladatele. Z těchto důvodů je velice těžké stanovit nějaká závazná pravidla, která by byla shromážděna v jedné publikaci a platila na všechny výše stanovené okruhy. Je tedy třeba omezit se na pouhá doporučení, která vyplynou z požadavků toho daného díla. Co je ovšem velice žádoucí je fakt, aby zvolený přístup byl pro celé dílo stylové jednotný, důsledně uplatňovaný v průběhu celého díla a mělo by být také patrné, proč byl ten daný způsob a styl zvolen.

B PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této bakalářské práce se formou dotazníkového šetření zaměřuje na postoje obyvatel k přechylování ženských příjmení v českém jazyce. Konkrétně na to, zda-li upřednostňují přechýlené formy příjmení (zakončené na -ová/-á) či nepřechýlené (mužské) podoby.

Pro tuto práci byla zvolena metoda dotazníku, který byl mezi respondenty rozeslán formou on-line dotazníku. Dotazník je základní kvantitativní metoda, která slouží k hromadnému získávání informací pomocí písemných otázek. Výhodou této metody je možnost zobecnit výsledky na populaci, jedná se relativně o rychlý a přímočarý sběr dat, poskytuje přesná numerická data, apod. Na druhou stranu kvantitativní výzkum znemožňuje komunikaci s respondentem a případné rozšíření či ujasnění odpovědi.

V dotazníku použitém pro tuto bakalářskou práci byly použity otázky především uzavřené - s možností výběru i se škálami odpovědí, ale také s otevřenými odpověďmi pro možnost individuálního a rozšiřujícího vyjádření.

1 Volba tématu, cíl práce a předpoklad

1.1 Téma

Toto téma bylo vybráno po zkušenosti se slovy jako lídr a od toho přechýlené slovo lídryně. Na rozdíl od slova ministryně je toto slovo velice neobvyklé a bylo důvodem, proč jsme se začali o tuto problematiku zajímat více. Dalším faktorem byla jeho relativní aktuálnost a postoj veřejnosti k nepřechylování na první pohled typicky českých ženských příjmení v mediální sféře.

1.2 Cíl

Ve výzkumu v této bakalářské práci jsme se snažili zjistit, jaký postoj zaujímají lidé k nepřechylování příjmení v různých situacích, například u mediálně známých osobností či ve veřejných institucích (lékaři, učitelé, apod.). Dále jsme se snažili zjistit, kolik respondentů má ve svém okolí někoho, kdo nepřechýlenou podobu příjmení používá, popřípadě jestli vědí o nějakých reakcích společnosti.

1.3 Předpoklad

- **Jaký je názor občanů České republiky k nepřechylování ženských příjmení v různých situacích?**
- **Jaký je vztah mezi věkem respondentů a jejich názory na nepřechylování ženských příjmení v různých situacích?**

2 Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazník byl zpracován a mezi respondenty rozposlán elektronickou formou. Byli osloveni učitelé ze základní školy v Poděbradech (ZŠ Václava Havla), aby byl získán vzorek mladší generace. Dále byl tento dotazník rozeslán na sociální síti facebook, kde byl získán největší počet respondentů, čemuž také odpovídá věková převaha získaných odpovědí. Pro získání respondentů starších než 39 let byli osloveni rodiče spolužáků. Jelikož toto číslo nebylo dostatečné, oslovili jsme tři domovy důchodců v Českých Budějovicích, které bohužel odmítli účast na tomto dotazníku. Z tohoto důvodu jsme se museli spokojit s již dosaženými výsledky.

Bylo získáno 1 140 odpovědí.

3 Výzkum

Dotazník obsahuje 15 otázek a celé jeho znění je uvedeno v příloze (viz Příloha 1). Otázkami jsme chtěli získat informace o věku respondenta, jeho národnosti a pohlaví, popřípadě formě jeho příjmení. Další otázky zjišťovaly postoj respondentů k příjmením - cizím i ryze českým, k celosvětově medializovaným i těm známým pouze v České republice. Další otázka se zaměřila na výskyt žen s nepřechýleným příjmením v okolí respondentů či na jejich preference ohledně příjmení používaných ve veřejných institucích či na to, zda si myslí, že forma příjmení ovlivňuje život jeho nositele. Tento dotazník obsahoval také dvě otevřené otázky, které navazovaly vždy na otázku předcházející. V prvním případě se jednalo o zkušenosti, které mají lidé používající nepřechýlené příjmení. V druhém případě se otázka týkala jejich osobního názoru, jak může nepřechýlené příjmení ovlivnit život svého nositele. Všechny odpovědi z těchto otázek jsou k nalezení v příloze (viz Příloha 2).

Graf 1: První otázka 1

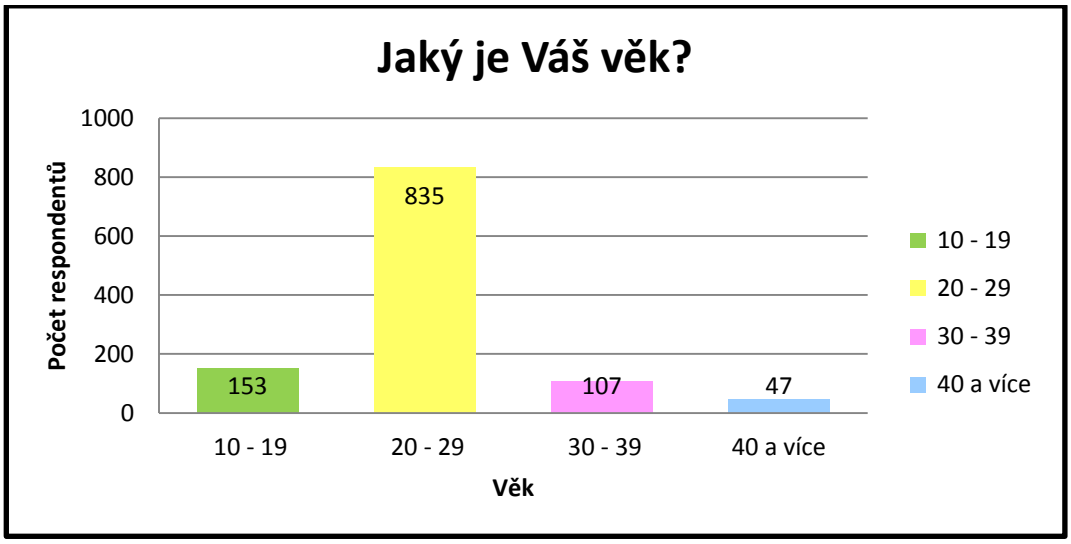

Zdroj: Vlastní výzkum

Na tuto otázku odpovědělo 73% respondentů ve věku od 20 - 29. Druhou největší skupinou se 14% byli lidé v rozmezí 10 - 19 let. Třetí skupinou zastupující 9% byli lidé ve věku 30 - 39 a poslední skupina lidí starších 40 let zaplnila zbývající 4%.

Graf 2: Druhá otázka 1

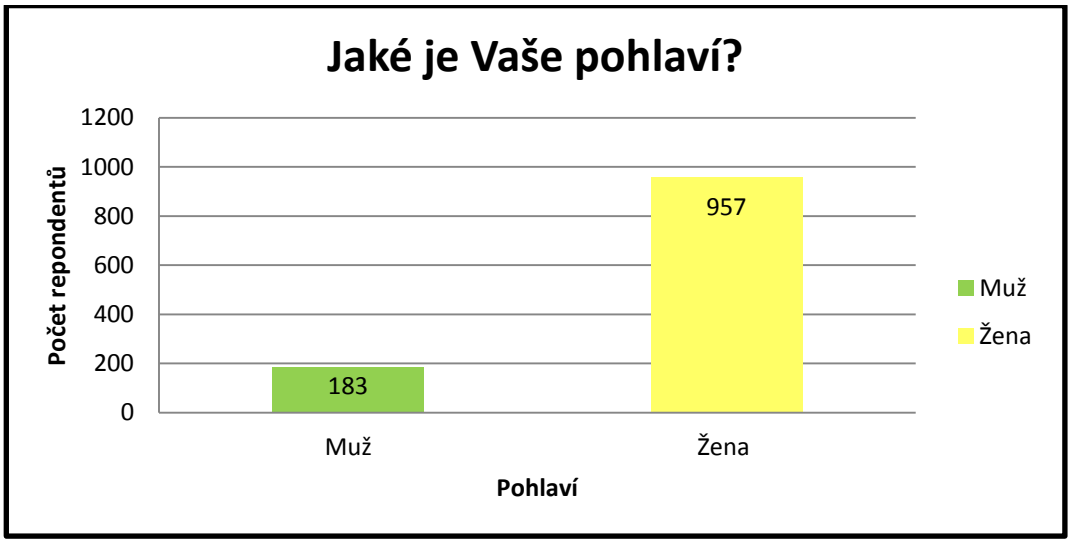

Zdroj: Vlastní výzkum

Pohlaví respondentů bylo v poměru 84:16 pro ženy.

Graf 3: Třetí otázka 1

Zdroj: Vlastní výzkum

Pouhá 2% lidí, kteří vyplnili tento dotazník, byli jiné národnosti než české.

Graf 4: Čtvrtá otázka 1

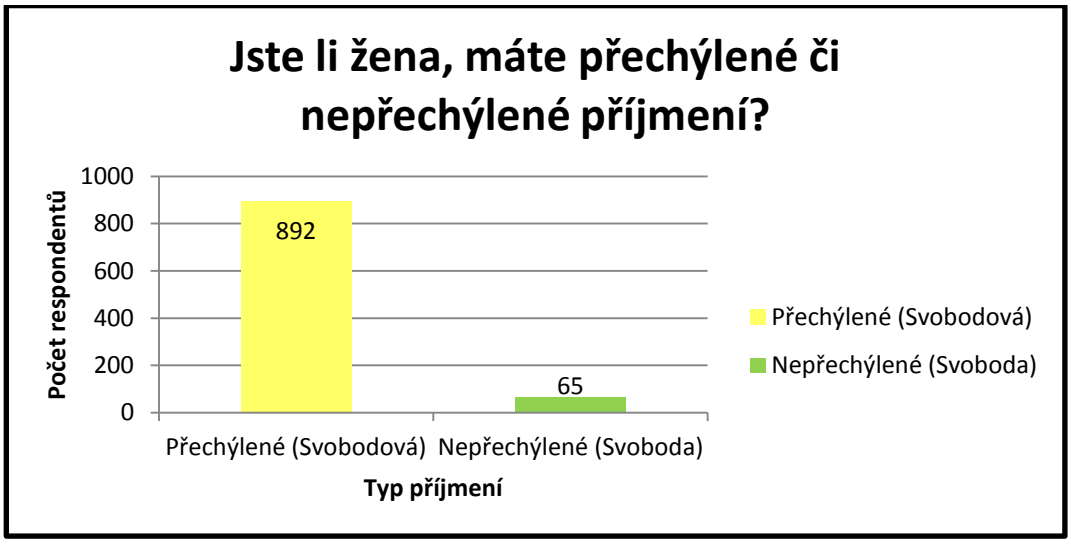

Zdroj: Vlastní výzkum

Pouze 7% žen, které vyplnily dotazník, měly nepřechýlené příjmení. Z těchto 7% se odhodlaly dvě ženy, které nás kontaktovaly a nabídly bližší spolupráci na toto téma, konkrétně jejich osobní zkušenosti s nepřechýleným příjmením. Po komunikaci s nimi bylo zjištěno, že všechny své zkušenosti sdělily do otevřených otázek.

Graf 5: Pátá otázka 1

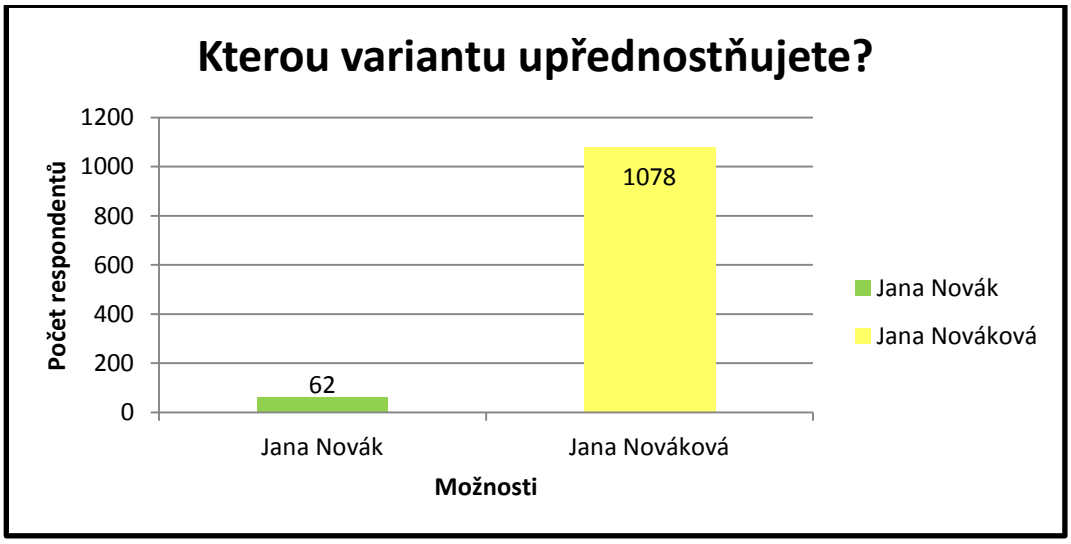

Zdroj: Vlastní výzkum

Do této otázky jsme zvolili ryze českou variantu příjmení, konkrétně nejčastěji používané příjmení Nováková (Moldanová, 2004). Pouze 5% tázaných souhlasí s nepřechýlenou podobou typicky českých jmen.

Graf 6: Šestá otázka 1

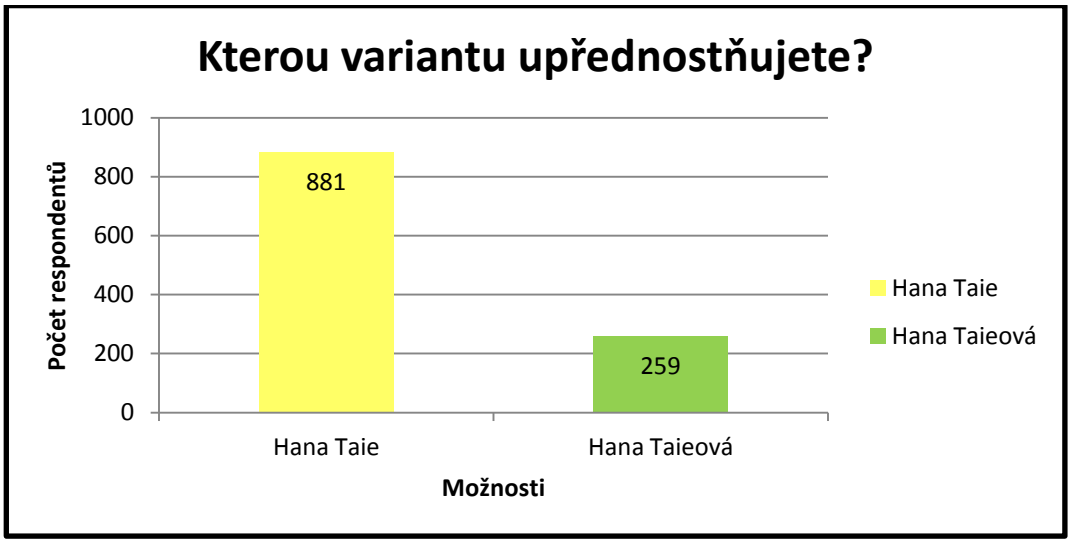

Zdroj: Vlastní výzkum

Pro tuto otázku bylo záměrně použito cizí příjmení s typicky českým křestním jménem. Celých 77% respondentů souhlasí s nepřechýlenou podobou tohoto příjmení.

Graf 7: Sedmá otázka 1

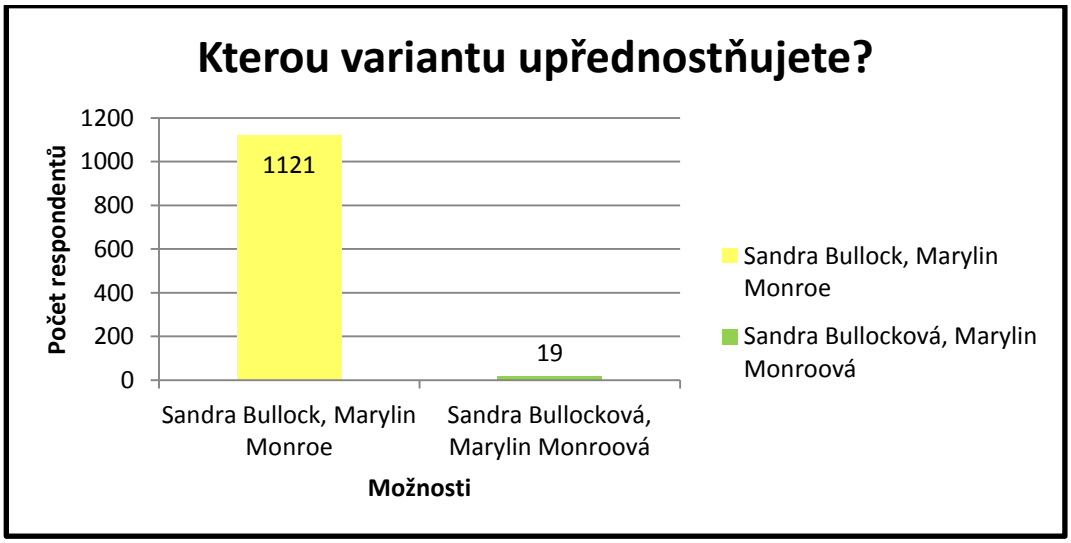

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 8: Osmá otázka 1

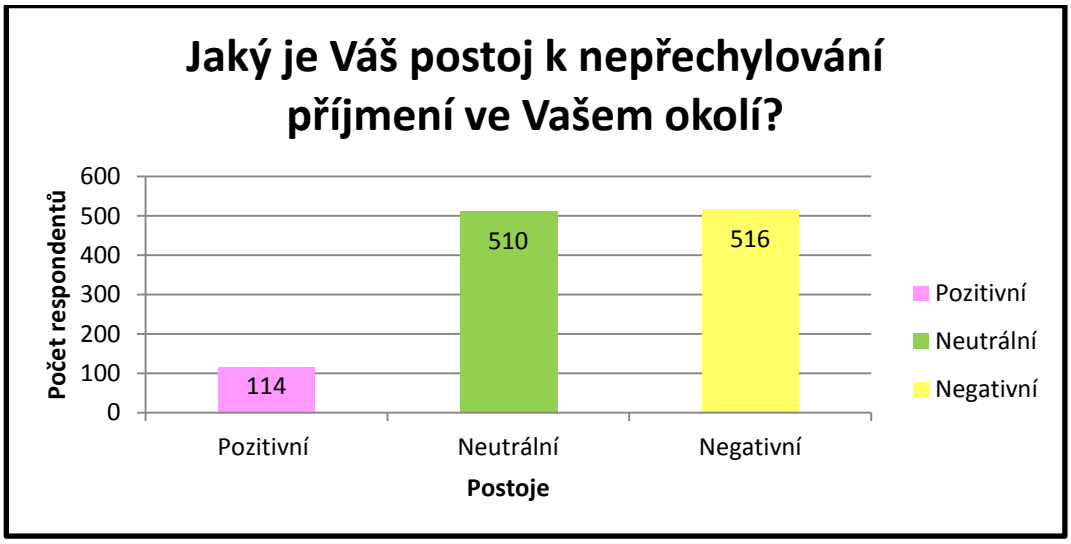

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky bylo zajímavé sledovat průběh jejího vyplňování a porovnávat ho s doplňující otázkou, která byla položena na konci dotazníku. Otázka měla stejné znění, jen se netýkala respondentů samotných, ale jejich spekulací, jak vnímají ostatní lidé nepřechýlené formy příjmení. Bylo pozoruhodné, jak moc se odpovědi lišily. Co se týče respondentů samotných, pozitivní přístup k této problematice má jen 10% z nich. Na druhou stranu se tito lidé domnívají, že 46% spoluobčanů má na tuto problematiku pozitivní náhled. Další velice patrný rozdíl je mezi neutrálním postojem. Počet respondentů, kteří mají neutrální náhled na přechylování je celých 45%, ale myslí si, že jejich názor sdílí pouhá 3% tázaných. Největší shoda je patrná u negativního postoje, jelikož tuto možnost zvolilo 45% respondentů a 51% z nich si myslí, že okolí zaujímá stejný názor.

Graf 9: Devátá otázka 1

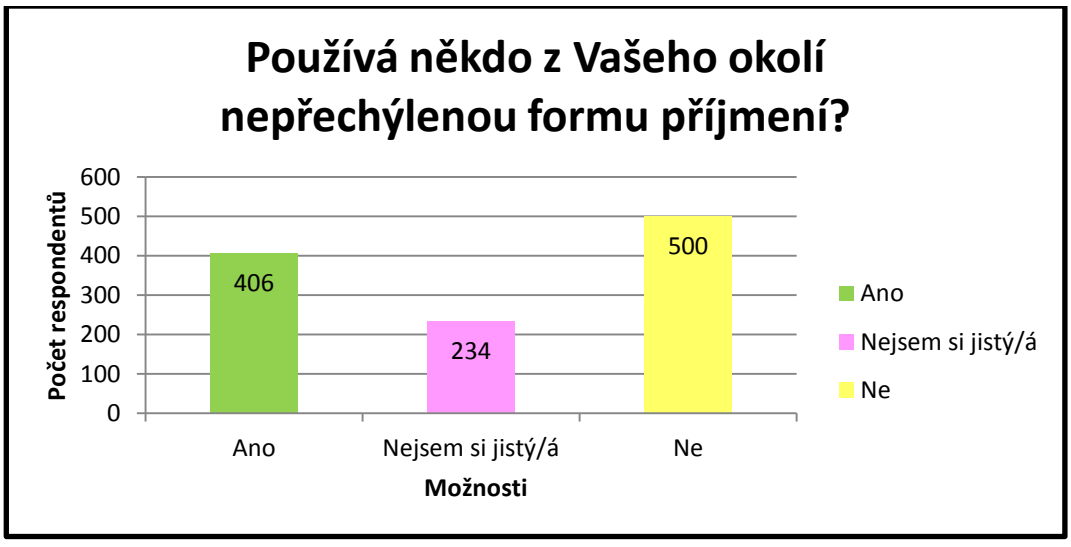

Zdroj: Vlastní výzkum

Desátá otázka navazovala na otázku devátou a obracela se na respondenty, kteří odpověděli, že ve svém okolí mají někoho používajícího nepřechýlenou podobu příjmení. Konkrétně se tato otázka zajímala o kladné či záporné zkušenosti, o kterých dotazovaný věděl, že si dotyčný prožil.

Graf 10: Desátá otázka 1

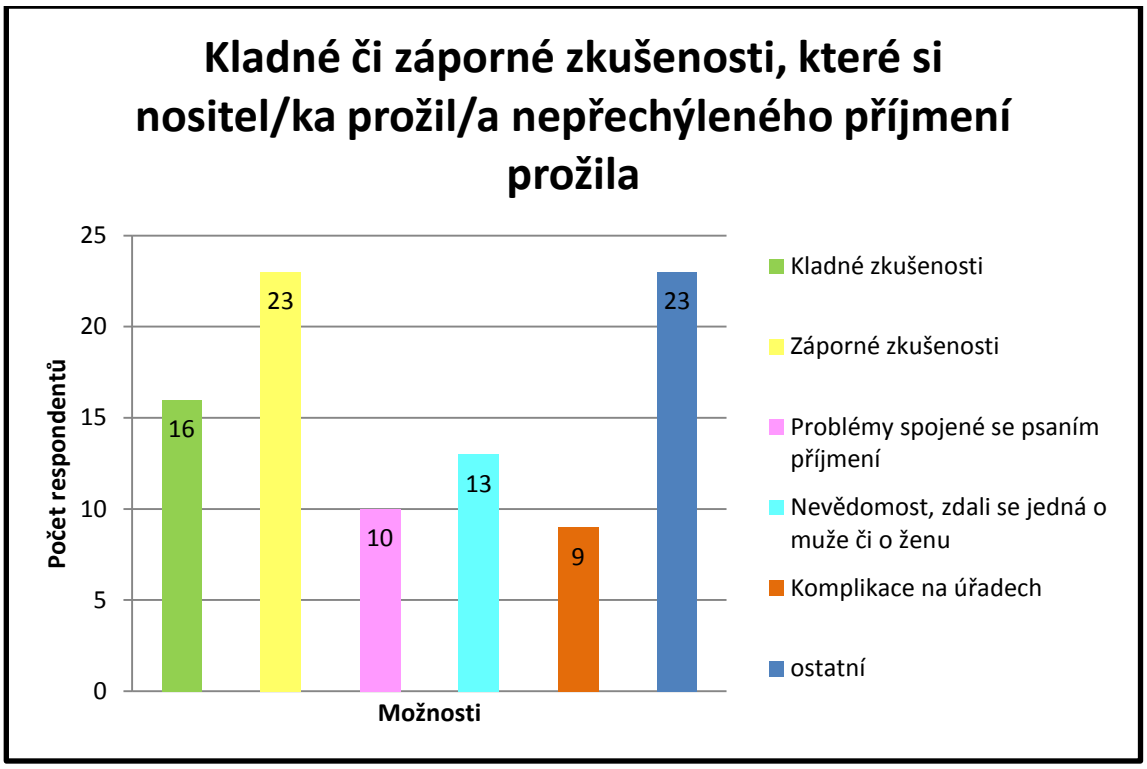

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejvíce zkušeností popsaných respondenty byly záporné zkušenosti. Vesměs se jednalo o záporné ohlasy starší generace či o přesvědčení, že se dotyčná snaží pouze zviditelnit.

Na druhém místě se umístily kladné zkušenosti, které naopak vyzdvihovaly originalitu a snadnost zapamatování příjmení. Dalším důvodem byla snazší komunikace se zahraničními firmami či s cizinci všeobecně.

Na třetím místě se nejvíce opakovaly potíže spojené s telefonní či elektronickou komunikací, při které dochází k snadné záměně ženy za muže, a to i za podmínek, že se dotyčná představí křestním jménem.

Čtvrté místo obsadily problémy spojené s psanou formou příjmení, kdy dotyčným byly kladeny otázky na správný pravopis příjmení či otázky týkající se jejich původu či původu manžela a rodiny.

Páté místo zaujaly opět komplikace, ale tentokrát na úřadech, na matrikách. Zároveň se nám naskytla možnost osobního kontaktu s ženou používající nepřechýlené příjmení. Tato žena měla za manžela cizince a její zkušenosti se shodovaly s respondenty stěžujícími si na úřady, které přemlouvají ženy k přechylování příjmení, i když ony sami o to nestojí. Ostatní důvody se neopakovaly častěji, proto byly zařazeny do kategorie ostatní.

Názor, který nás velice zaujal, spočíval v tom, že si dotyčná s přechýleným příjmením připadala jako něco podřadného a právě nepřechýlené příjmení jí dopřálo vědomí, že je brána jako plnohodnotný partner svého muže a ne pouze jako něco, co je ve vlastnictví jejího manžela. Vedoucí Ústavu pro jazyk český, Karel Oliva, na to má jiný názor: *„Představa, že emancipace spočívá v tom, že si dám trošku jiné jméno, mi přijde jako urážka ženskosti obecně a zejména emancipačních snah. Zrovnoprávnění přeci nespočívá v nějakých písmenkách. A nemyslím si, že se to nějak masově prosadí. Vezměte si třeba takové dámy, jako jsou střelkyně Kateřina Emmons nebo exministryně Karolína Peake"* (Jiří Mach, www.pravo.cz, Elektronický archiv deníku Právo, [online], Ženské výstřelky ve jménech. Čeština trpí, 18. 3. 2015, [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: http://pravo.newtonit.cz/default.asp?cache=413631). Další názor uváděný v tomto článku se týká přivlastňovacích přídavných jmen jako důkazu, že přípony -ová, -á nemají žádnou spojitost s přivlastňováním, jak to mohou některé ženy cítit. *„Kdo je alespoň trochu v jazyce vzdělaný, tak ví, že přivlastňovací koncovky vypadají jinak. Když se někdo jmenuje Novák, tak je to Novákova kniha, nikoli Nováková kniha. Stačí mít elementární znalost o českém jazyce, abychom viděli, že to tak není"* (Jiří Mach, www.pravo.cz, Elektronický archiv deníku Právo, [online], Ženské výstřelky ve jménech. Čeština trpí, 18. 3. 2015, [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: http://pravo.newtonit.cz/default.asp?cache=413631).

Graf 11: Jedenáctá otázka 1

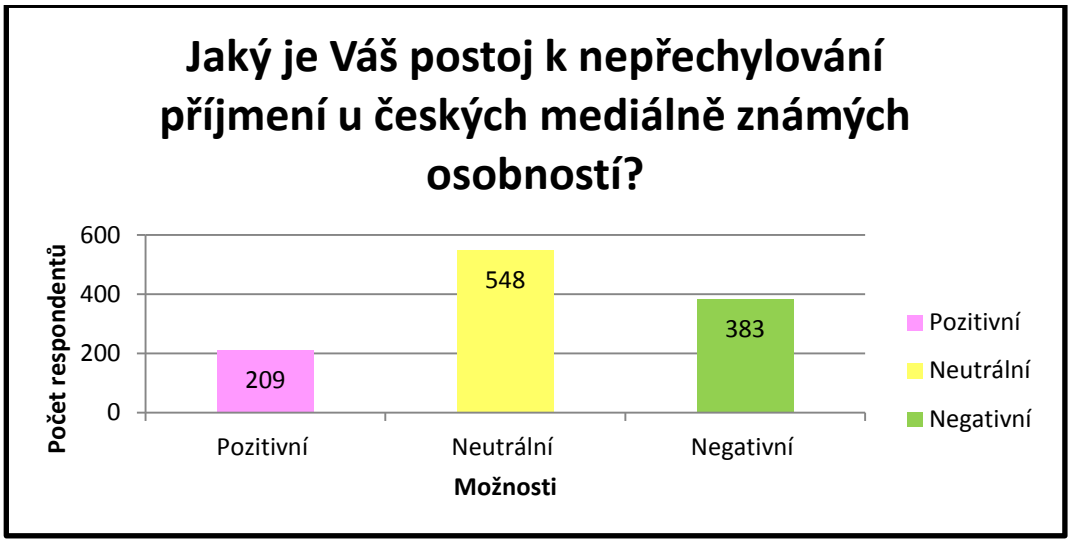

Zdroj: Vlastní výzkum

V této otázce byla jako vzorový příklad uváděna moderátorka Emma Smetana. I když toto příjmení zní ryze česky, sama E. Smetana se nechala slyšet, že ve svých francouzských dokladech má napsáno Smetana, v českých Smetanová - tuto variantu ovšem používá pouze v komunikaci s českými úřady. Odvolává se také na většinu svého života stráveného v zahraničí. Zároveň o sobě prohlašuje, že je napůl Češka, napůl Francouzka. (tn.nova, ©CET 21 spol. s.r.o.)

Graf 12: Dvanáctá otázka 1

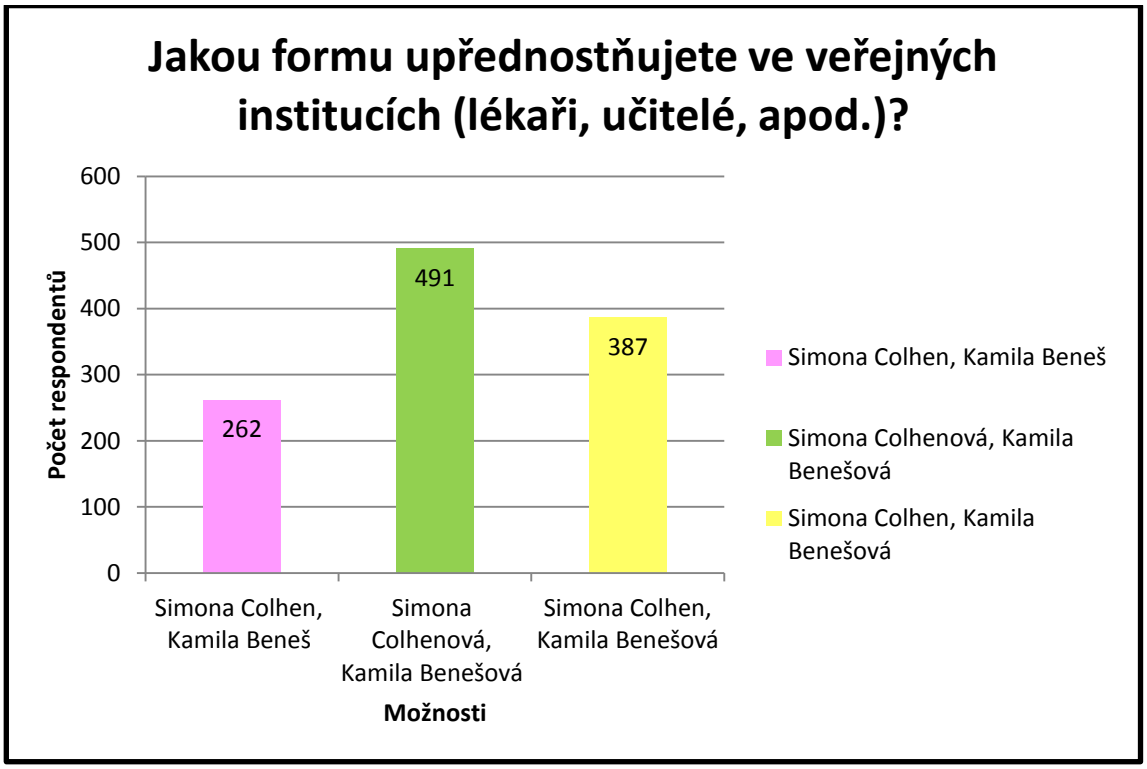

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato otázka se týkala, jak je patrné, dam pracujících ve veřejných institucích. Zároveň byla zařazena do dotazníku po vyslechnutí několika konkrétních případů, ve kterých se pacienti objednávali k lékaři a na místě byli velice překvapení, jelikož je ošetřovala lékařka. Dalším příkladem jsou manželé vyučující na jedné základní škole. Studenti, dle rozvrhu, očekávali vyučujícího muže, přišla ovšem jeho žena (v dalších hodinách naopak). Proto byl výsledek této otázky překvapující, jelikož lidé patrně rozlišovali dle původu příjmení.

Graf 13: Třináctá otázka 1

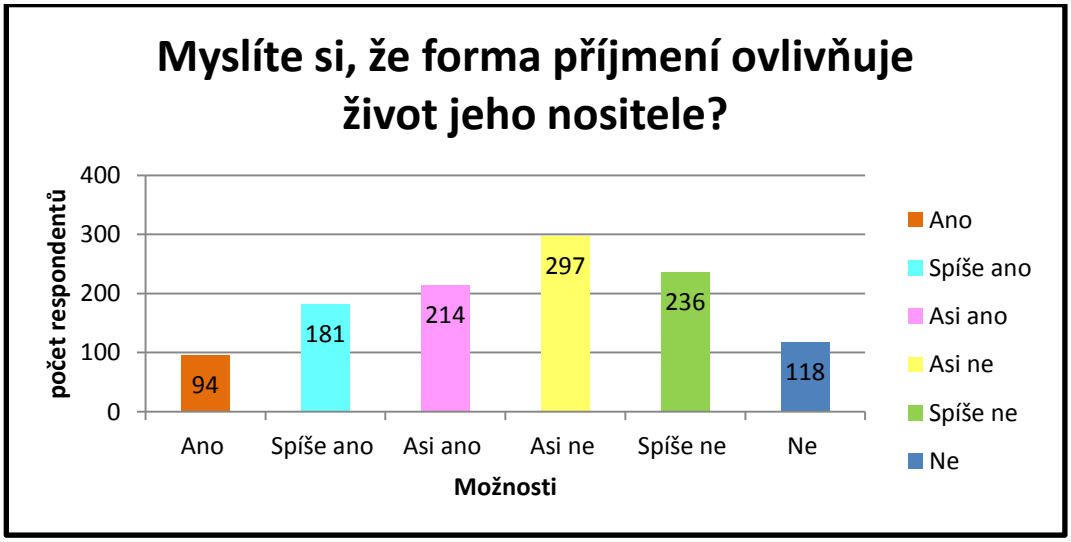

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 14: Čtrnáctá otázka 1

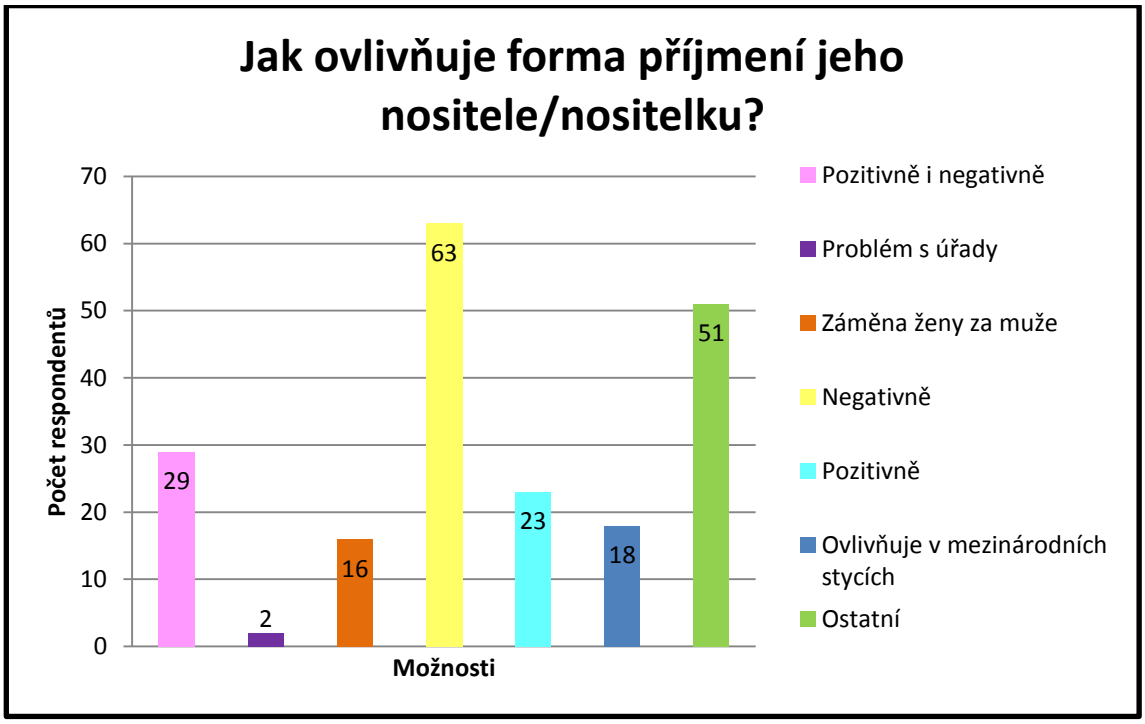

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejvíce odpovědí se blížilo negativním reakcím na tuto problematiku. Nejčastějšími argumenty byla snaha se odlišit, být něco extra, zaujmout nebo zviditelnit svou osobu.

Velice častá možnost byla neutrální, jelikož se respondenti nevyjadřovali konkrétně, ale pouze odpověděli, že je pravděpodobnost ovlivnění života nositele používajícího nepřechýleného příjmení.

Třetí skupina byla tvořena lidmi, kteří nepřechýlené příjmení viděli jako výhodu, a to převážně ve snadném zapamatování, zaujmutí, apod. Ve své podstatě se jednalo o stejné odpovědi jako u záporných reakcí, jen s tím rozdílem, že byly vnímány kladně. Dalším důvodem byla například větší sebedůvěra jedince, který si nechá nepřechýlené příjmení.

Osmnáct odpovědí se vztahovalo na spolupráci se zahraničními firmami, na život v zahraničí, apod. Opět zde bylo nepřechýlené příjmení viděno jako výhoda. Několikrát se zde také objevila odpověď, která vyzdvihovala nepřechýlené příjmení kvůli tomu, že v cizině hned poznají, že se jedná o manžele - v opačném případě s tím je problém.

Šestá nejčastější odpověď se týkala problému s rozlišením muže a ženy - jak po telefonu, tak v elektronické komunikaci, aj.

Pouze dva respondenti se zmínili o problému, který byl nastíněn již výše, a to problém s českými úřady a matrikami, které upřednostňují přechýlené příjmení.

Mezi ostatní odpovědi patřily například názory spojené s numerologií. Dále myšlenky, že jméno reprezentuje svého nositele a je zcela na něm, jak chce být reprezentován. Další myšlenkou byla například nespokojenost s přechýleným příjmením například kvůli jeho délce či

kvůli špatnému vyslovování. Častým argumentem zde byly také děti, kterým toto rodičovské rozhodnutí může způsobit nepříjemnosti ve škole, někdy spojené i se šikanou.

Zajímavé bylo, že se hodně názorů shodovalo v rozlišování cizích a ženských příjmení. Tzn., že by se česká příjmení měla přechylovat a cizí naopak. Osobně si to nemohu představit, jelikož mám sama maďarské příjmení a nepřechýlené by znělo opravdu zvláštně.

4 Závěr šetření

Díky dotazníku jsme dospěli k těmto závěrům:

Z hlediska předpokladu č. 1: Postavení občanů České republiky k nepřechylování ženských příjmení se liší dle původu příjmení. Valná část respondentů zastává názor, že česká příjmení by měla být přechýlená, zatímco ta cizí nikoli. Zajímavý zvrat nastal v otázce číslo 12, kdy většina - 491 respondentů - dala přednost přechýlené podobě před nepřechýleným příjmením, i v případě, že se jednalo o příjmení cizího původu.

Dále z dotazníku vyplývá, že pokud se přechylování týká cizích mediálně známých osobností, je většina dotazovaných proti přechylování. Dalším zajímavým faktem byly odpovědi na dvě otevřené otázky, které se týkaly zkušeností s nepřechýleným příjmením či domněnek respondentů, s jakými problémy se tito lidé mohou potýkat. V obou odpovědích převládají negativní reakce či zážitky, ačkoli z dotazníku jasně vyplývá, že pokud se jedná o cizí příjmení, respondenti s tím souhlasí.

Z hlediska předpokladu č. 2 jsme se zaměřili na případné rozdíly mezi věkem a názorem na nepřechylování českých příjmení v různých situacích. Jak bylo řečeno výše, o vyplnění tohoto dotazníku byla požádána nejbližší rodinu autorky a také rodiče jejích spolužáků a přátel, kterým byl poslán jiný odkaz, kde bylo možno sledovat věkovou skupinu starší 40 let. Ve stejnou dobu bylo požádáno 50 respondentů v rozmezí 20 - 29 let, kterým byl též poslán jiný odkaz. Cílem těchto dvou totožných dotazníků bylo zjistit vztah mezi věkem respondentů a jejich názory.

Graf 15: První otázka 2

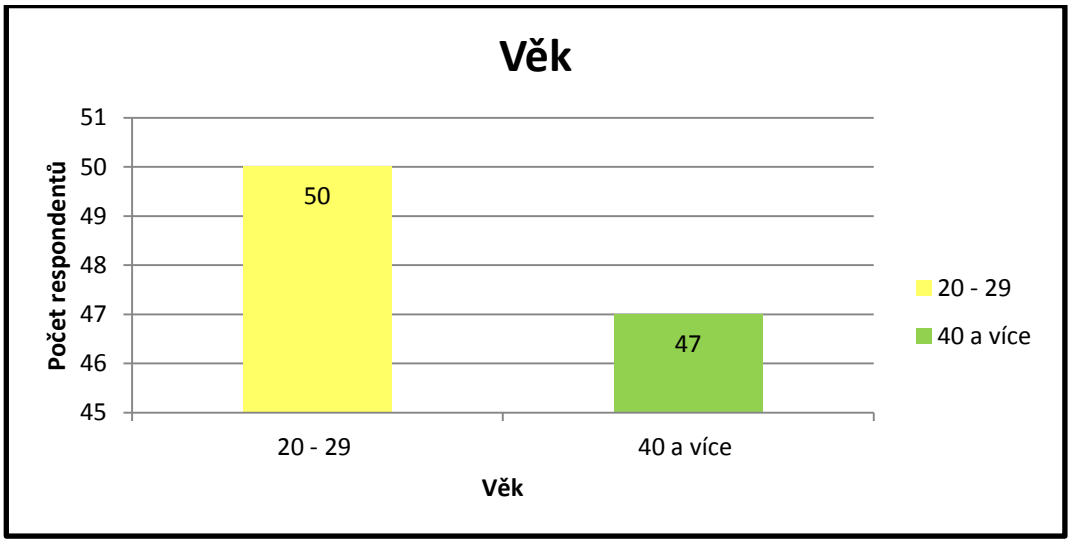

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 16: Druhá otázka 2

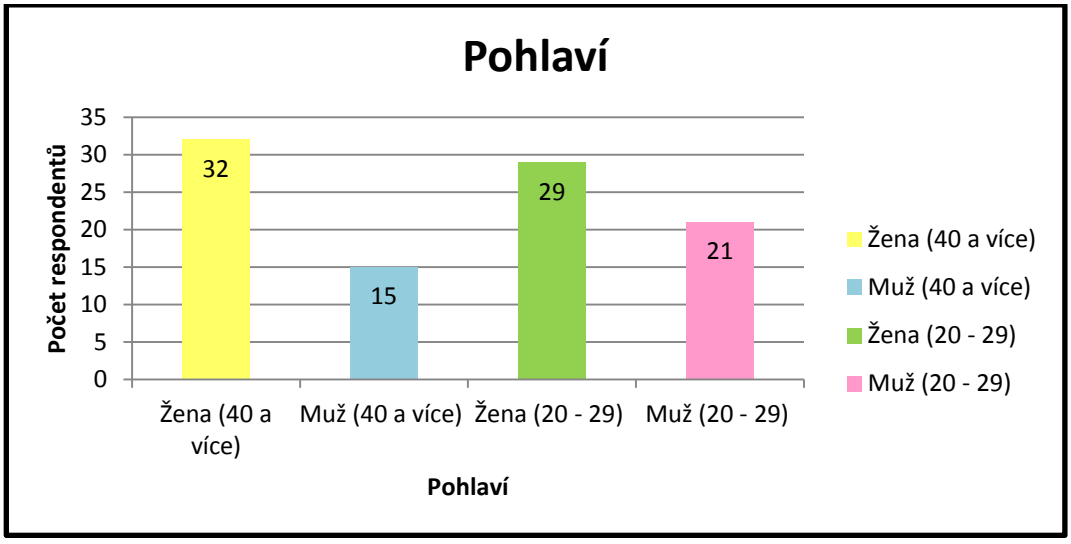

Zdroj: Vlastní výzkum

V těchto dvou grafech je patrné rozvrstvení respondentů tohoto totožného, ale odděleného dotazníku.

Graf 17: Pátá otázka 2

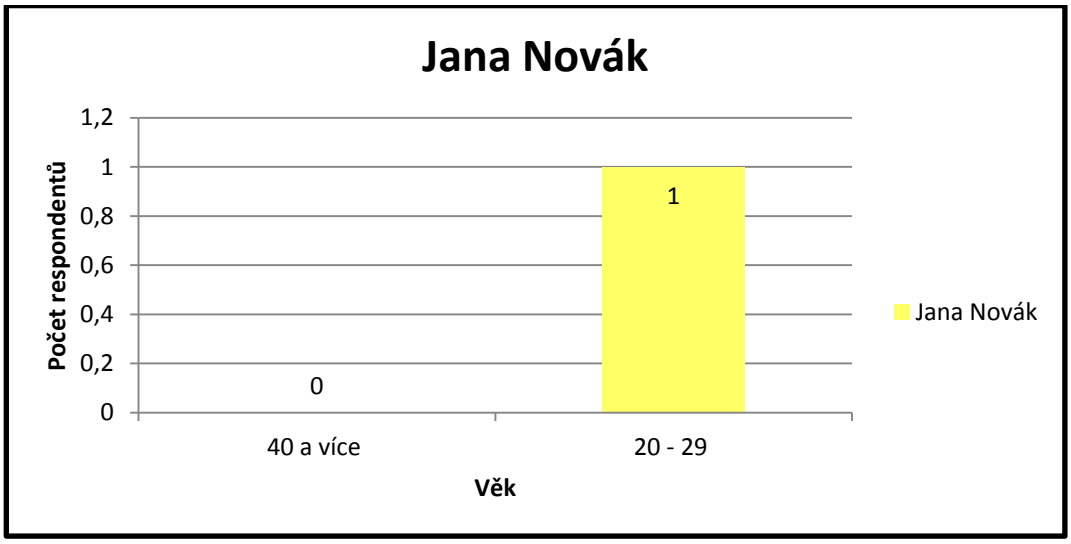

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18: Pátá otázka 3

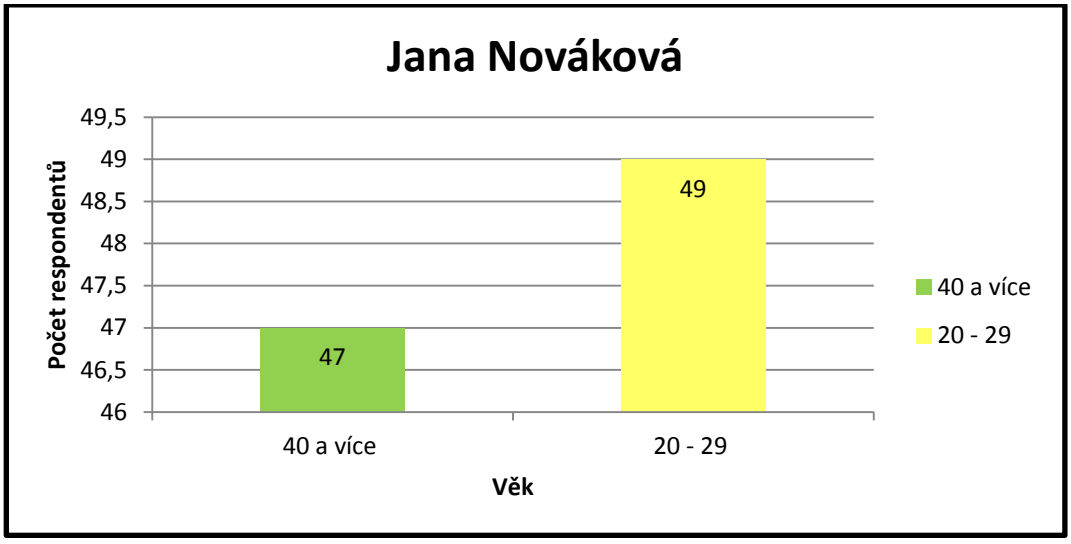

Zdroj: Vlastní výzkum

Z těchto grafů je patrný rozdíl mezi věkem a preferencemi u českých přechýlených a nepřechýlených příjmení.

Téměř všichni respondenti, kromě jednoho, se nehledě na věk shodli na tom, že Jana Novák je nepřirozená forma příjmení. Na druhou stranu Jana Nováková jako typicky české příjmení zní mnohem přirozeněji.

Graf 19: Šestá otázka 2

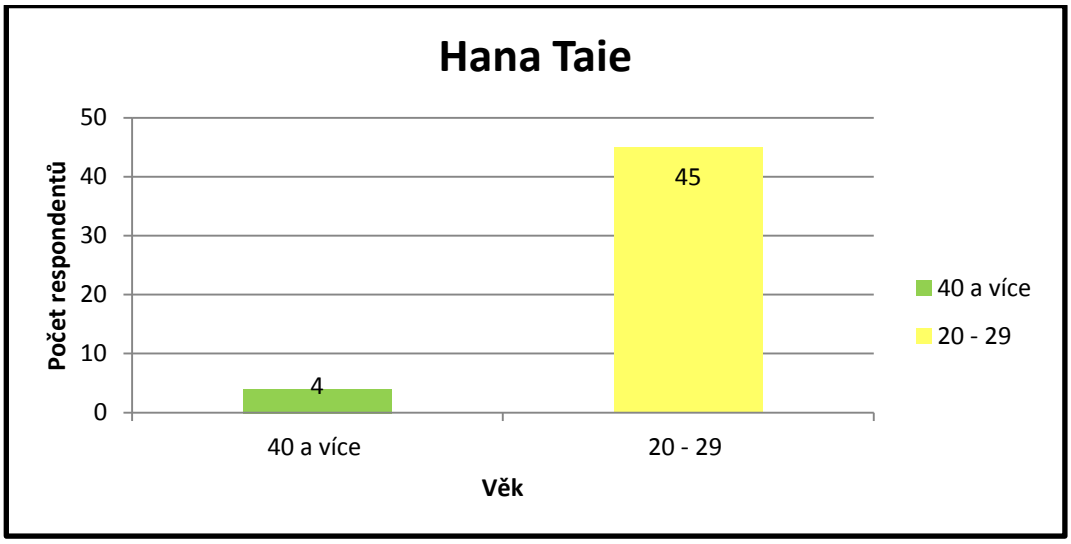

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 20: Šestá otázka 3

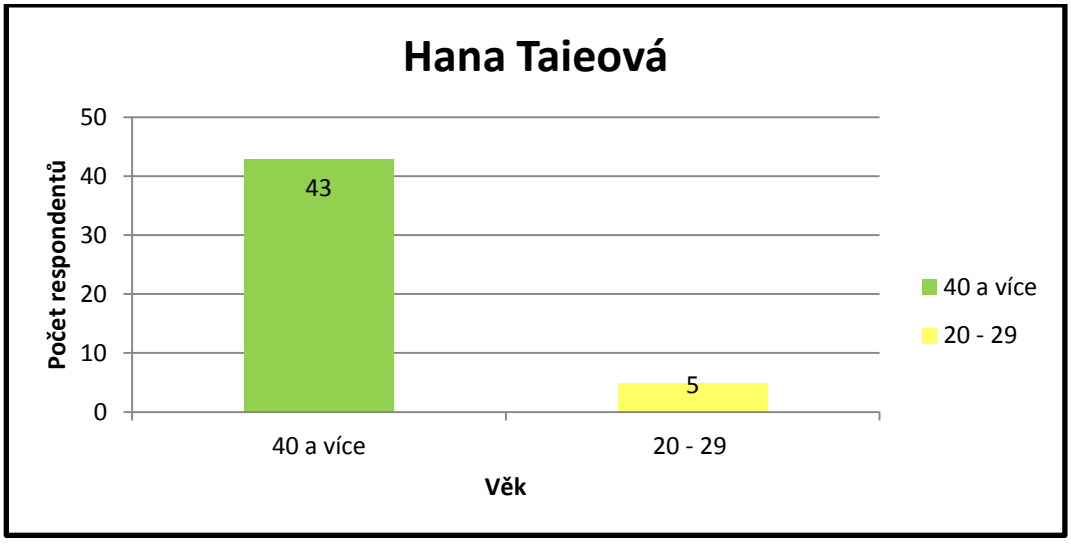

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento příklad s příjmením cizího původu ukázal, že mezi názorem na přechylování a věkem je rozdíl. V tomto případě většina respondentů starších 40 let zvolila přechýlenou podobu, i když se jedná o cizí příjmení. Na druhou stranu skupina 20 - 29 let se shodla, že nepřechýlené cizí příjmení je pro ně lepší volbou.

Graf 21: Sedmá otázka 2

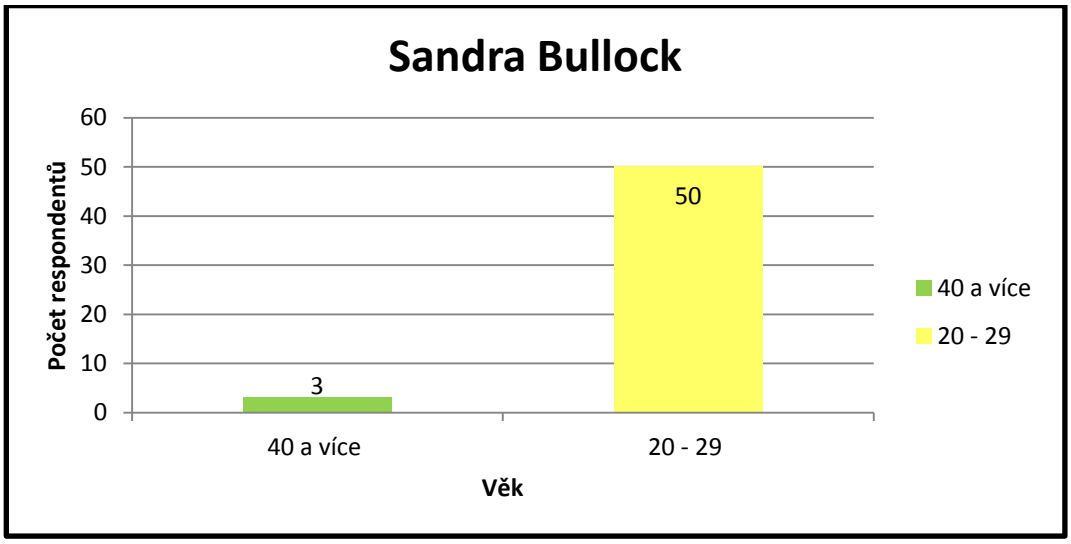

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 22: Sedmá otázka 3

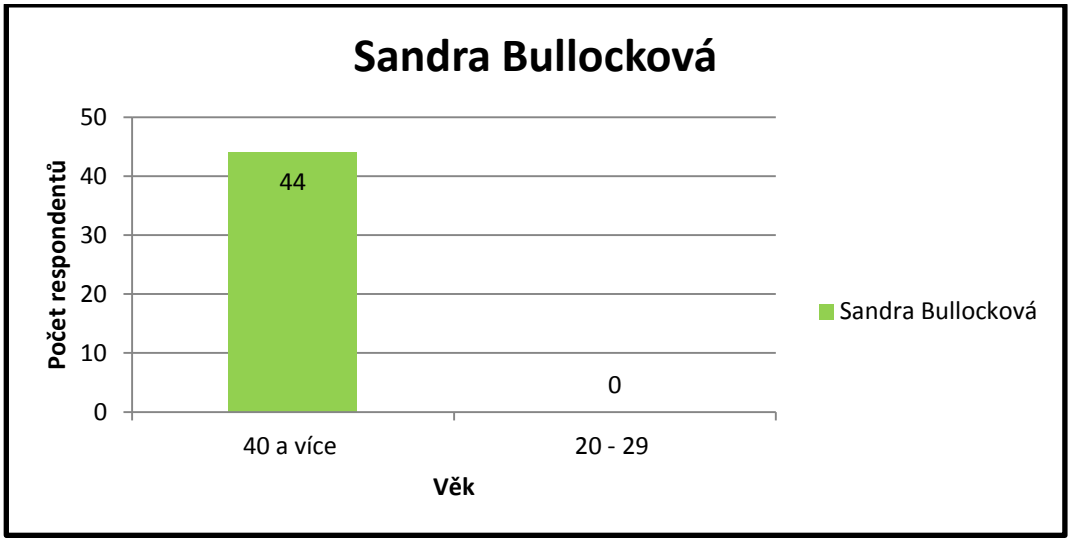

Zdroj: Vlastní výzkum

V případě mediálně známých zahraničních celebrit se ukázalo, že respondenti starší 40 let upřednostňují přechýlenou podobu - kromě tří jedinců. Na druhou stranu všichni mladší respondenti se shodli na nepřechýlené formě příjmení, jak je patrné z grafu.

Díky oddělenému dotazníku, který byl nakonec připočten k hlavnímu, byl zjištěn vztah mezi věkem respondentů a jejich názory na nepřechylování ženských příjmení v různých situacích. Zatímco mladší respondenti se orientovali dle původu příjmení (české přechýlené, cizí nepřechýlené), starší generace na tento aspekt nebrala většinou zřetel a rozhodovala se pro přechýlené formy příjmení, jelikož to tradiční čeština vyžaduje. Z toho vyplývá, že je zde opravdu vztah mezi věkem respondentů a jejich názory na tvar příjmení, ale na rozdíl od mladší generace nezáleží na situaci či na původu příjmení.

Závěr

Cílem této bakalářské práce, jak bylo naznačeno v úvodu, bylo podat přehled o problematice přechylování příjmení především z teoretického hlediska. Podání tohoto přehledu vyžadovalo prostudování mnoha materiálů, včetně příspěvků v odborných časopisech a periodikách. Je nutno zdůraznit, že ačkoli se jedná o aktuální a v současnosti hojně médii probíranou problematiku, bylo velice obtížné si opatřit materiály, které se daným tématem zabývaly a nevycházely z primárního zdroje od Miloslavy Knappové (2008). Též zde byla shrnuta pravidla, která se týkají podmínek, za kterých je možno zažádat o nepřechýlenou formu příjmení, i když je ryze českého původu.

Praktická část si kladla dva předpoklady, které se týkaly postavení občanů České republiky k nepřechylování příjmení v různých situacích a dále předpoklad, který se zaměřoval na vztah mezi věkem respondentů a jejich názory na nepřechylování příjmení v různých situacích.

Praktická část obsahuje výsledky výzkumného šetření, které byly získány na základě odpovědí z dotazníku, jenž byl respondentům rozposlán elektronickou cestou. Tyto výsledky jsou graficky znázorněny pro lepší orientaci a také pro lepší představu o názoru většiny respondentů na danou problematiku. Zároveň je téměř ke každému grafu připojen text, který shrnuje danou problematiku, popřípadě ji obohacuje o další informace.

První otázky měly zjistit, jací respondenti se účastnili tohoto výzkumu (věk, pohlaví, národnost). A jak již bylo řečeno výše, další otázky si kladly za cíl prozkoumat stanoviska respondentů k přechylování či nepřechylování příjmení v různých situacích.

Abychom mohli dosáhnout stanoveného cíle a prozkoumat oba předpoklady, museli jsme požádat úzkou skupinu lidí starších 40 let o vyplnění dotazníku, ovšem na jiné internetové adrese. Dále jsme požádali mladší generaci v průměru 20 - 29 let o stejnou laskavost. Výsledkem těchto dvou totožných dotazníků bylo zjištění vztahu mezi věkem respondentů s jejich názory.

Cíle, které byly v této části stanoveny, byly naplněny, neboť na předpoklady, které byly formulovány na začátku práce, byly získány validní odpovědi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

1. Autorský kolektiv pracovníků Lingea s.r.o., Slovník současné češtiny:správně česky; 1. vyd., Brno, Lingea, 2011, 1085 s. ISBN 978-080-087471-27-2
2. BAUEROVÁ Anna, Tisíc jmen v kalendáři; 1. Vydání, Praha, Šulc a spol., 1992, 232 stran, ISBN 80-901204-3-1
3. CVRČEK, Václav a kolektiv autorů, Mluvnice současné češtiny, Jak se píše a jak se mluví; 1. vyd., Praha, Nakladatelství Karolinum, 2010, 353s, ISBN 978-80-246-1743-5
4. ČECHOVÁ, Marie, Čeština - řeč a jazyk; 2. vyd., Praha, ISV nakladatelství, 2000, 442s, ISBN 80-85866-57-9
5. HAVRÁNEK, Bohuslav; JEDLIČKA, Alois, Česká mluvnice; 4. vyd., Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 584s, ISBN 14-556-81
6. KNAPPOVÁ, Miloslava, Jak se bude vaše dítě jmenovat?; 4. Vydání, Praha, Nakladatelství Academia, 2006, ISBN 80-200-0775-X
7. KNAPPOVÁ, Miloslava, Naše a cizí příjmení v současné češtině; 2. vyd., Liberec, AZ KORT, s.r.o., 2008, 249s. ISBN 80-238-8173-6
8. KOPEČNÝ, František, Průvodce našimi jmény, 1. vyd., Praha, ACADEMIA, 152 s, ISBN 509-21-826
9. MOLDANOVÁ, Dobrava, Naše příjmení; 2. vyd., Praha, Agentura Pankrác, 2004, 232 s, ISBN: 80-86781-03-8
10. Pracovníci Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Příruční mluvnice češtiny; 1. vyd., Praha, NLN, 1995, 800s, ISBN 80-7106-134-4
11. ŠAUR, Vladimír, Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice, Praha, Ottovo nakladatelství, 2005, 448s, ISBN 80-7360-288-1

,

Internetové zdroje:

1. Emma Smetana: jsem napůl Francouzka, a proto příjmení nepřechyluji. Tv.nova [online]. © CET 21 SPOL. S R. O. [cit. 23.4.2015]. Dostupné z: http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/film/em.ma-smetana-jsem-napul-francouzska-proto-prijmeni-neprechyluji.html
2. KNAPPOVÁ, Miloslava. K jazykovým a právním aspektům přechylování příjmení v češtině. Naše řeč: listy pro vzdělání a tříbení jazyka českého [online]. Praha: Emil Šolc, 1981, roč. 86, č. 3. [cit. 30.11.2014].
3. KNAPPOVÁ, Miloslava. K překládání osobních jmen. Naše řeč: listy pro vzdělání a tříbení jazyka českého [online]. Praha: Emil Šolc, 1983, roč. 66, č. 4. [cit. 13.11.2014]. ISSN 00278203. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=6399. 5x ročně.
4. KNAPPOVÁ, Miloslava. Začleňování cizích ženských příjmení do češtiny. Naše řeč: listy pro vzdělání a tříbení jazyka českého [online]. Praha: Emil Šolc, 1981, roč. 64, č. 2. [cit. 27.11.2014]. ISSN 00278203. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6237#_ftnref1. 5x ročně.
5. LUTTERER,Ivan. Souborná zpracování staročeských osobních jmen a novočeských příjmení. Naše řeč: listy pro vzdělání a tříbení jazyka českého [online]. Praha: Emil Šolc, 1964, roč. 47, č. 4. [cit. 8.1.2015]. ISSN 00278203. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6399. 5x ročně.
6. *Sbírka právních předpisů* [online]. ©2010 [cit. 8. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=AZ&CP=2000s301-2013s312_20150101
7. SVOJSÍKOVÁ, Tereza, Přechylování cizích ženských příjmení - názory veřejnosti ve vybraných internetových diskuzích. Časopis jazykovědného sdružení České republiky [online]. 2013, roč. L - 2013, č. 1 a 2 [cit. 26. 3. 2015]. ISSN 1212-5326. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:GotgAM_n5aEJ:jazykovednesdruzeni.cz/JA_2013_1_2.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz
8. ŠRÁMEK, R.. Práce o staročeských osobních jménech. Slovo a slovesnost: list pražského linguistického kroužku [online]. Praha: Melantrich, 1966, roč. 27, č. 2. [cit. 10.2.2015]. ISSN 00377031. Dostupné z: http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1424. 4x ročně.
9. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. Přechylování [online]. Ústav pro jazyk český ©2008-2015 [cit. 16.10.2014]. Dostupné z: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700
10. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. Přechylování příjmení, která mají formu přídavného jména (typ Zelený - Zelená) [online]. Ústav pro jazyk český ©2008-2015 [cit. 8.11.2014]. Dostupné z: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=703&dotaz=p%C5%99echylov%C3%A1n%C3%AD%20p%C5%99%C3%ADjmen%C3%AD

11. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. Přechylování ženských příjmení pocházejících z jazyků, které mají vlastní přechylovací prostředky [online]. Ústav pro jazyk český ©2008-2015 [cit. 10.11.2014]. Dostupné z: http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=700&id=705
12. *Žádná paní Novák.* Senát zatrhl příjmení v mužském tvaru. iDNES [online]. 2013 [cit.28.1.2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/prechylovani-zenskych-prijmeni-daj-/domaci.aspx?c=A130131_211251_domaci_brm

Přílohy

Příloha 1

Přechylování příjmení - dotazník

Dobrý den, třetím rokem studuji VŠ (obory čj-aj) a jako téma mé bakalářské práce jsem si vybrala přechylování příjmení v českém jazyce. Jedná se o problematiku ženského příjmení, konkrétně zda-li má ženské příjmení být zakončeno na -ová/-á (Nováková, Bílá) anebo má zůstat v nepřechýlené, mužské podobě (Novák, Bilý). Výsledky z tohoto dotazníku budou použity v mé bakalářské práci.

Předem děkuji za vyplnění.

1) Jaký je Váš věk?
   a) 10 - 19
   b) 20 - 29
   c) 30 - 39
   d) 40 a více
2) Jaké je Vaše pohlaví?
   a) Muž
   b) Žena
3) Jste cizinec/cizinka?
   a) Ano
   b) Ne
4) Jste-li žena, máte přechýlené či nepřechýlené příjmení?
   a) Přechýlené (Svobodová)
   b) Nepřechýlené (Svoboda)
5) Kterou variantu upřednostňujete?
   a) Jana Novák
   b) Jana Nováková
6) Kterou variantu upřednostňujete?
   a) Hana Taie
   b) Hana Taieová
7) Kterou variantu upřednostňujete?
   a) Sandra Bullock, Marylin Monroe
   b) Sandra Bullocková, Marylin Monroová
8) Jaký je Váš postoj k nepřechylování příjmení ve Vašem okolí?
   a) Pozitivní
   b) Neutrální

c) Negativní

9) Používá někdo z Vašeho okolí nepřechýlenou formu příjmení?
   a) Ano
   b) Nejsem si jistý/á
   c) Ne
10) Víte o nějakých kladných či záporných zkušenostech, které si nositel/ka prožil/a právě díky nepřechýlenému příjmení?
   a) _____
11) Jaký je Váš postoj k nepřechylování příjmení u českých mediálně známých osobností?
   a) Pozitivní
   b) Neutrální
   c) Negativní
12) Jakou formu příjmení upřednostňujete ve veřejných institucích (lékaři, učitelé, prodavačky, apod.)?
   a) Simona Colhen, Kamila Beneš
   b) Simona Colhenová, Kamila Benešová
   c) Simona Colhen, Kamila Benešová
13) Myslíte si, že forma příjmení ovlivňuje život jeho nositele?
   a) Ano
   b) Spíše ano
   c) Asi ano
   d) Asi ne
   e) Spíše ne
   f) Ne
14) Jak konkrétně si myslíte, že ovlivňuje forma příjmení jeho nositele?
   a) _____

Příloha 2

Otevřené odpovědi k otázce číslo 10

- Lide se dotycne ptaji s usmevem,zda je to opravdu jeji jmeno : Lenka Ekeke Černá.
- Negativní byly do té doby než se příjmení změnilo. Poté už jen kladné ohlasy.
- občas starší ročníky, mají problém nepřechylování přijmout...
- kladná zkušenost - obliba v kolektivu
- Všechno jí vychází.
- Každý se nad tím alespoň na krátkou chvíli pozastaví, navác jde o německé příjmení, takže se zeptají, jak se to píše
- Na internetové diskuzi psali !zase nějaká přistěhovalkyně/cizinka...“
- Myslí si, že dotyčná je muž podle příjmení
- Dotyčná je velmi háklivá na špatné vyslovení jména, až cholericky
- Pracuje v Německu a nikdo si ji nespojuje s Češko, o což ji šlo
- Spise jsou take problemem cizi jmena - znama ma holcicku Anie - u lekare na ni volaji z ordinace hezky česky "Anie" a ne "Ený". Taky ve škole si to holčička pěkně schytala. Přeci jen být Anie Beneš, když je táta Čech jak poleno... :-)
- Okolí tuto variantu dost odsuzuje.
- Při představení v telefonu není hned zřejmé, zda je na opačném konci muž, či žena (zvlášť při nachlazení, kdy se hlas mění). Je třeba tedy představovat se i jménem. Problém vidím i v tom, že je-li příjmení nepřechýleno, nemělo by se ani skoňovat. To znamená, že pak Brown předběhla Bullock - kdo koho?
- Moje sestřenice se vdala za mexičana, který se jmenoval Muñoz. Na českých úřadech měli obrovský problém s vlnovkou nad ñ a odmítli jí to uzant. Navíc jsme se setkali s obrovskou arogancí vůčí zahraničních příjímeních na českých úřadech.
- Kaabi - přechylovat snad ani nejde
- jen mají občas pocit že budou jednat s cchlapem
- dotyčné to nevadí, naopak je ráda, protože příjmení by se špatně přechylovalo, měla ale problém, aby jí úřady jméno uznali
- žádne žije v cizině
- při svatbě měli problémy aby tam nebylo právě to ...ová
- Při vstupu do manželství si chtěla ponechat své příjmení, na úřadě ji premlouvali, aby si ho raději aspon prechýlila.
- Ano, mam znamou, která ma prijmeni v muzskem rodě, manžel je cizinec a dost často musí odpividat na otázku odkud je manžel atd.

- Sama mám nepřechýlenou formu příjmení, vdala jsem se za cizince. Občas musím při představování či diktování svého příjmení několikrát opakovat, není to v čr tak časté.
- občas se tomu někdo diví, někteří lidé se nad tím pozastaví
- Neví, většině lidí je to jedno. Akorát se kvůli jejímu příjmení často ptají odkud je, je to atraktivnější.
- Ano. Má sestřenice se provda0la na slovensku, kde si mohla zvolit, zda chce mít na konci "ová". V budoucnu se chce přestěhovat do ciziny a tam jsou raději, když jejich přijmení umí vyslovit.
- Dotazy a negativní ohlasy, argumentem je, že je to moderní :-/
- lidé neví, jak mě správně oslovovat
- Myslím že bez provlémů
- problemy s úřady
- Ja sama mam prijmeni Slaveva ale chteli mi na matrice napsat Slavevova nesouhlasila jsem.
- Není poznat, zda-li je to muž, či žena. např. Jindra Dvořák, nechala bych nepřechýlené příjmení pouze u cizinců, ty bych v médiích nepřechylovala.
- Spíše záporné zkušenosti. Češi jako takoví si musí zvyknout na nové věci. Myslím, že nepřechylování je zatím móda, na kterou nejsme zvyklí, a proto se dotyčná osoba stýká s zápornými zkušenostmi. Pro její okolí se to zdá nepřípustné až výstřední a to nejen u starších osob, od kterých se to dá očekávát. V tomto ohledu jsme asi "patrioti". Každopádně pro mě je to naprosto normální a neděje se to jen v našem jazyce nedávno jsem shlédla Show Jana Krause https://www.youtube.com/watch?v=0n8-SuxOZsQ , kde se mimo jiné také baví o jakémsi přechylování, které se vytratilo z jazyka tuším, že čínštin či japonštiny. Podle mě je to naprosto normální vývoj jazyka. Naopak s kladnou zkušeností se stýká v kruhu, kde je obklopena cizinci, s kterými spolupracuje.
- Mnoho lidí se ptá, zda to je chyba, či si rovnou změnila jméno.
- ano, negativní. Bráno jako zbytečný výstřelek
- záporná zkušenost - mysleli si, že má přijít muž a ne žena
- záměna s mužem
- ano osobní, problém s úřady
- komolení příjmení
- Protože to byla naše učitelka, která se zrovna vdala, přišlo nám to divný.
- záporné - lidi si myslí, že kamarádka chce být něco extra, když nemá koncovku -ová a je jim asi jedno, že má za manžela cizince :))

- má tolerantní okolí - ostatne je to jeji jmeno a nikomu do toho nic neni :)
- záporná, jednalo se o to, že si ženu spletli s mužem
- Ona si nechala obě příjmení, svoje jí končí ová a druhé má jako např Brown.
- jen asi, že lidé, kteří na to nejsou zvyklí, tak mají řeči
- Urady chteji prechylovat
- pracuje v zahranicni firme, kde to kolegove celkem ocenili
- kladne - v zahranici lepsi
- u cizinců je to přirozené, u českých žen je to divné
- ano, dotycne vsichni pridavaji ova, nesnasi to
- kladná- několik lidí jméno pchválilo, že se to hezky zní, že je to originální.
- zní jako cizinka
- většinou se jedná o cizince, tam je to jasné
- kladné - jasné pro zahraniční obyvatele
- pouze na neznalých, občas má někdo problém a píše celé jméno
- unáma se narodila v Anglii, ale zatím s tím problém nemá
- je to pedagožka a má příjmení Široký, což je od žáků přijímáno s posměchem
- přátelé si klepou po svatbě na čelo
- Nechápaví lidé si myslí, že chce být paní jen zajímavá
- dcera,9let,zatím ne,spíš zvědavost okolí,kde k tomu přišla
- Lidé jí píšou emaily a myslí si, že se jedná o muže
- ostatním se to zdá zvláštní
- Vím pouze o záporných
- lidé si myslí, že je muž. Ale i já bych to klidně používala. Cizinci to i lépe chápají :)
- Nutnost překousnout negativní reakce okolí.
- posměch
- ne, ale všechno jsou to cizinci
- neschválení okolím, komplikace na úřadech
- problémy při zkoušce, profesor nesouhlasil s jejím příjmením
- Tou dotyčnou jsem já sama. Když neuvedu křestní jméno, obvykle lidé očekávají muže. Jinak jsem se vždy setkala spíše se zvědavostí, nikdy jsem se nesetkala s negativní reakcí.
- kladná - dobré zkušenosti v zahraničí, příjmení je srozumitelnější pro cizince
- Jednalo se o slečny Porsche a Audy (fakt!) a to vysvětluje mnohé
- moje příjmení má nepřechýlenou formu a neměla jsem s tím žádný problém zde v ČR
- Občas se někdo ptá, jestli je její manžel čech, jinak nic

- Je to divné
- Mám vlastní zkušenost, nepřechýlenou variantu jsem volila z vícero důvodů (pracuji pro zahraniční firmy, je to jednodušší, u zahraničního jména mi to přijde přirozenější, s ová se jmenuje první manželka a dcera mého muže, nevidím důvod, proč bych neměla být vnímána jako plnohodnotný partner, ale jako cosi ve vlastnictví mého muže...)
- někteří nad jejím rozhodnutím kroutí hlavou
- neg. - při telefonování s ní mluví jako s chlapem, i když se představí celým jménem Jana ...
- dala si to z důvodu stěhování do zahraničí
- Rozpačitost z druhé strany telefonu při hovoru
- Zesměšňována okolím
- Lidé si ji zapamatují
- Nechala si svoje příjmení a přidala si před něj jméno manžela, což vzhledem k tomu, že se jedná o příjmení vycházející ze slovesa vystrčil, což je v kombinaci s jejím rodným jménem až komická kombinace.
- vzhledem k tomu, že studuje VŠ v Londýně, tak se jí nepřechýlená forma jejího příjmení zkrátka lépe hodí
- časté dotazy od ostatních lidí co mám za příjmení a odkud jsou rodiče, často mi učitelé ve škole říkali proč nemám české příjmení
- Neuvědomuji si.
- Lidé mívají problém s tím, jak se příjmení píše.
- Ziji ve Svycarsku a zde je spise problem kdyz jmeno prechylene neni. Ale i presto je par ceskych zen, ktere si jmeno nechavaji bez prechyleni.
- Bylo by divné, aby malé holčičky (dvojčátka) se jmenovali Hilseová, proto mají jména Justýna Hilse a Elena Hilse, možná v budoucnu, až budou holčičky chodit do školy, bude to jejich spolužákům divné, že mají jinačí koncovky příjmení, ale zatím holčičky nechodí ani do školky, uvidíme...
- Lidé si zvykli
- Já mám nepřechýlené příjmení mého amerického manžela. Zkušenosti jsou smíšené, ale především je to věčné hláskovaní, vysvětlování a nedopatření spojené s používáním nepřechýleného a navíc cizího příjmení. Chce to hodně trpělivosti. Ale to chce celé manželství s cizincem:-)
- starší lidé to nechápou
- rodina manžela to nemohla pochopit a dost dlouho se kamarádce smáli, že si hraje na něco lepšího...

- šlo o změnu celého jména - kladné: obdiv za odvahu
- pozitivní (v zahraničí není problém)
- Lide se dotycne ptaji s usmevem,zda je to opravdu jeji jmeno : Lenka Ekeke Černá.
- Negativní byly do té doby než se příjmení změnilo. Poté už jen kladné ohlasy.
- občas starší ročníky, mají problém nepřechylování přijmout...
- kladná zkušenost - obliba v kolektivu
- Všechno jí vychází.
- Každý se nad tím alespoň na krátkou chvíli pozastaví, navác jde o německé příjmení, takže se zeptají, jak se to píše
- Na internetové diskuzi psali !zase nějaká přistěhovalkyně/cizinka..."
- Myslí si, že dotyčná je muž podle příjmení
- Dotyčná je velmi háklivá na špatné vyslovení jména, až cholericky
- Pracuje v Německu a nikdo si ji nespojuje s Češko, o což ji šlo
- Spise jsou take problemem cizi jmena - znama ma holcicku Anie - u lekare na ni volaji z ordinace hezky česky "Anie" a ne "Ený". Taky ve škole si to holčička pěkně schytala. Přeci jen být Anie Beneš, když je táta Čech jak poleno... :-)
- Okolí tuto variantu dost odsuzuje.
- Při představení v telefonu není hned zřejmé, zda je na opačném konci muž, či žena (zvlášť při nachlazení, kdy se hlas mění). Je třeba tedy představovat se i jménem. Problém vidím i v tom, že je-li příjmení nepřechýleno, nemělo by se ani skoňovat. To znamená, že pak Brown předběhla Bullock - kdo koho?
- Moje sestřenice se vdala za mexičana, který se jmenoval Muñoz. Na českých úřadech měli obrovský problém s vlnovkou nad ñ a odmítli jí to uzant. Navíc jsme se setkali s obrovskou arogancí vůčí zahraničních příjímeních na českých úřadech.
- Kaabi - přechylovat snad ani nejde
- jen mají občas pocit že budou jednat s cchlapem
- dotyčné to nevadí, naopak je ráda, protože příjmení by se špatně přechylovalo, měla ale problém, aby jí úřady jméno uznali
- žádne žije v cizině
- při svatbě měli problémy aby tam nebylo právě to ...ová
- Při vstupu do manželství si chtěla ponechat své příjmení, na úřadě ji premlouvali, aby si ho raději aspon prechýlila.
- Ano, mam znamou, která ma prijmeni v muzskem rodě, manžel je cizinec a dost často musí odpividat na otázku odkud je manžel atd.

- Sama mám nepřechýlenou formu příjmení, vdala jsem se za cizince. Občas musím při představování či diktování svého příjmení několikrát opakovat, není to v čr tak časté.
- občas se tomu někdo diví, někteří lidé se nad tím pozastaví
- Neví, většině lidí je to jedno. Akorát se kvůli jejímu příjmení často ptají odkud je, je to atraktivnější.
- Ano. Má sestřenice se provda0la na slovensku, kde si mohla zvolit, zda chce mít na konci "ová". V budoucnu se chce přestěhovat do ciziny a tam jsou raději, když jejich přijmení umí vyslovit.
- Dotazy a negativní ohlasy, argumentem je, že je to moderní :-/
- lidé neví, jak mě správně oslovovat
- Myslím že bez provlémů
- problemy s úřady
- Ja sama mam prijmeni Slaveva ale chteli mi na matrice napsat Slavevova nesouhlasila jsem.
- Není poznat, zda-li je to muž, či žena. např. Jindra Dvořák, nechala bych nepřechýlené příjmení pouze u cizinců, ty bych v médiích nepřechylovala.
- Spíše záporné zkušenosti. Češi jako takoví si musí zvyknout na nové věci. Myslím, že nepřechylování je zatím móda, na kterou nejsme zvyklí, a proto se dotyčná osoba stýká s zápornými zkušenostmi. Pro její okolí se to zdá nepřípustné až výstřední a to nejen u starších osob, od kterých se to dá očekávát. V tomto ohledu jsme asi "patrioti". Každopádně pro mě je to naprosto normální a neděje se to jen v našem jazyce nedávno jsem shlédla Show Jana Krause https://www.youtube.com/watch?v=0n8-SuxOZsQ , kde se mimo jiné také baví o jakémsi přechylování, které se vytratilo z jazyka tuším, že čínštin či japonštiny. Podle mě je to naprosto normální vývoj jazyka. Naopak s kladnou zkušeností se stýká v kruhu, kde je obklopena cizinci, s kterými spolupracuje.
- Mnoho lidí se ptá, zda to je chyba, či si rovnou změnila jméno.
- ano, negativní. Bráno jako zbytečný výstřelek
- záporná zkušenost - mysleli si, že má přijít muž a ne žena
- záměna s mužem
- ano osobní, problém s úřady
- komolení příjmení
- Protože to byla naše učitelka, která se zrovna vdala, přišlo nám to divný.
- záporné - lidi si myslí, že kamarádka chce být něco extra, když nemá koncovku -ová a je jim asi jedno, že má za manžela cizince :))

- má tolerantní okolí - ostatne je to jeji jmeno a nikomu do toho nic neni :)
- záporná, jednalo se o to, že si ženu spletli s mužem
- Ona si nechala obě příjmení, svoje jí končí ová a druhé má jako např Brown.
- jen asi, že lidé, kteří na to nejsou zvyklí, tak mají řeči
- Urady chteji prechylovat
- pracuje v zahranicni firme, kde to kolegove celkem ocenili
- kladne - v zahranici lepsi
- u cizinců je to přirozené, u českých žen je to divné
- ano, dotycne vsichni pridavaji ova, nesnasi to
- kladná- několik lidí jméno pchválilo, že se to hezky zní, že je to originální.
- zní jako cizinka
- většinou se jedná o cizince, tam je to jasné
- kladné - jasné pro zahraniční obyvatele
- pouze na neznalých, občas má někdo problém a píše celé jméno
- unáma se narodila v Anglii, ale zatím s tím problém nemá
- je to pedagožka a má příjmení Široký, což je od žáků přijímáno s posměchem
- přátelé si klepou po svatbě na čelo
- Nechápaví lidé si myslí, že chce být paní jen zajímavá
- dcera,9let,zatím ne,spíš zvědavost okolí,kde k tomu přišla
- Lidé jí píšou emaily a myslí si, že se jedná o muže
- ostatním se to zdá zvláštní
- Vím pouze o záporných
- lidé si myslí, že je muž. Ale i já bych to klidně používala. Cizinci to i lépe chápají :)
- Nutnost překousnout negativní reakce okolí.
- posměch
- ne, ale všechno jsou to cizinci
- neschválení okolím, komplikace na úřadech
- problémy při zkoušce, profesor nesouhlasil s jejím příjmením
- Tou dotyčnou jsem já sama. Když neuvedu křestní jméno, obvykle lidé očekávají muže. Jinak jsem se vždy setkala spíše se zvědavostí, nikdy jsem se nesetkala s negativní reakcí.
- kladná - dobré zkušenosti v zahraničí, příjmení je srozumitelnější pro cizince
- Jednalo se o slečny Porsche a Audy (fakt!) a to vysvětluje mnohé
- moje příjmení má nepřechýlenou formu a neměla jsem s tím žádný problém zde v ČR
- Občas se někdo ptá, jestli je její manžel čech, jinak nic

- Je to divné
- Mám vlastní zkušenost, nepřechýlenou variantu jsem volila z vícero důvodů (pracuji pro zahraniční firmy, je to jednodušší, u zahraničního jména mi to přijde přirozenější, s ová se jmenuje první manželka a dcera mého muže, nevidím důvod, proč bych neměla být vnímána jako plnohodnotný partner, ale jako cosi ve vlastnictví mého muže...)
- někteří nad jejím rozhodnutím kroutí hlavou
- neg. - při telefonování s ní mluví jako s chlapem, i když se představí celým jménem Jana ...
- dala si to z důvodu stěhování do zahraničí
- Rozpačitost z druhé strany telefonu při hovoru
- Zesměšňována okolím
- Lidé si ji zapamatují
- Nechala si svoje příjmení a přidala si před něj jméno manžela, což vzhledem k tomu, že se jedná o příjmení vycházející ze slovesa vystrčil, což je v kombinaci s jejím rodným jménem až komická kombinace.
- vzhledem k tomu, že studuje VŠ v Londýně, tak se jí nepřechýlená forma jejího příjmení zkrátka lépe hodí
- časté dotazy od ostatních lidí co mám za příjmení a odkud jsou rodiče, často mi učitelé ve škole říkali proč nemám české příjmení
- Neuvědomuji si.
- Lidé mívají problém s tím, jak se příjmení píše.
- Ziji ve Svycarsku a zde je spise problem kdyz jmeno prechylene neni. Ale i presto je par ceskych zen, ktere si jmeno nechavaji bez prechyleni.
- Bylo by divné, aby malé holčičky (dvojčátka) se jmenovali Hilseová, proto mají jména Justýna Hilse a Elena Hilse, možná v budoucnu, až budou holčičky chodit do školy, bude to jejich spolužákům divné, že mají jinačí koncovky příjmení, ale zatím holčičky nechodí ani do školky, uvidíme...
- Lidé si zvykli
- Já mám nepřechýlené příjmení mého amerického manžela. Zkušenosti jsou smíšené, ale především je to věčné hláskovaní, vysvětlování a nedopatření spojené s používáním nepřechýleného a navíc cizího příjmení. Chce to hodně trpělivosti. Ale to chce celé manželství s cizincem:-)
- starší lidé to nechápou
- rodina manžela to nemohla pochopit a dost dlouho se kamarádce smáli, že si hraje na něco lepšího...

- šlo o změnu celého jména - kladné: obdiv za odvahu
- pozitivní (v zahraničí není problém)

Otevřené odpovědi k otázce číslo 14

- Jedná se o cestování. Pokud typická Češka s typickým českým příjmením přijede do ciziny, berme třeba do US, tak se budou divit proč její manžel je "Novák" a ona je "Nováková". Budou si myslet, že to jsou dva rozdílní lidé bez nějaké spojitosti.
- v případech kdy někdo nepřechyluje, naznačuje to vyšší sebevědomí, které je jedním z předpokladů úspěchu... lépe se nositel nepřechýleného příjmení vryje ostatním do paměti.
- Jméno reprezentuje svého nositele a naopak.. zkuste někoho pojmenovat Bedřich Chrudimka a také vidíte, že to není ideální
- Asi při poznávání nových lidí, kteří budou takovou variantou jména překvapeni, budou se ptát, povídat si o tom,...
- Někomu to může přijít namyšlené, ve smyslu že se na sebe ten člověk snaží upozorňovat.
- V České republice může být negativně vnímán okolím, především staršími lidmi.
- Např. na štítku, kde je jen H. Sedlák budou lidé považovat ženu za muže
- Může to vést k omylům v určení pohlaví (např. v korespondenci, apod.).
- Myslim si, ze se lidi chteji odlisit,zviditelnit,upoutat pozornost.
- Vyjadřuje to něco o jeho kreativitě a ochotě být multikulturní.
- Připadají si pak více jako cizinci.
- Ani ano - nemělo by být asi ano?
- priklad: Tomáš Fuk, Vyhnis
- nahlizi se na nej jinak
- liší se - podle povahy jedince buď zvyšuje nebo snižuje sebevědomí
- odsouzeni okolim
- Pohled okolí a vyjádření sebe samého, něco to o člověku vypovídá.
- jak na něj lidé nazírají. Je to jako vybočovat v čemkoli jiném. Vždy je tu zvýšené riziko
- Především v nižším věku mohou být děti za to šikanovány, ostatním k smíchu
- Asi ovlivňuje, jinak by se to furt neřešilo jestli Novák nebo Nováková. Když si žena to příjmení změní, je to z nějakýho důvodu...
- Ženám může nepřechylování dodat větší sebedůvěru
- Nositel si myslí,ze je něco navic,více populární.

- Uvedení iniciály křestního jména před nepřechýleným příjmením dává ženám možnost být hodnocena bez předsudků.
- Pokud se dívka jmenuje Jana Nový, bude se už od školky snažit všem dokázat, e je její jmén o lepší a ovlivní to její žebříček hodnon
- Vyčnívá (už jako dítě ve škole)
- Ne každý s nepřechylováním jmen souhlasí
- Potřebné vyřizování na úřadech. Problém s matrikou.
- Může se setkávat s negativními reakcemi konzervativních lidí apod.
- .
- jiná forma příjmení může být vnímána okolím jako určitý postoj osoby a podle toho se k ní chovají
- naše příjmení nemůže ovlivnit náš život, pouze naše činy
- -
- Pohledem na něj, určitou vyjímečností
- zvláštnost, upoutání pozornosti
- možná záměna pohlaví kvůli příjmení
- Myslím, že to v dnešní společnosti není vnímáno jako běžná věc. Můj názor je zatím takový, že nepřechýlení ženského příjmení, je jen způsob jak na sebe upozornit. Nevidím důvod proč česká příjmení nepřechylovat, dělalo se to tak vždycky, tak proč si hrát na něco jiného. Co se týče příjmení cizího původu, tak ty bych naopak nekomolila příponou -ová.
- Žena tímto způsobem dává najevo příslušnost ke svému muži a ke své rodině. Kvůli genderové korektnosti podotýkám, že i muž si může vzít jméno své ženy, i to znám ze svého okolí. Role rodiny v poslední době upadá a není to podle mne dobrý trend, takže cokoliv, co rodinu stmeluje (společné příjmení) schvaluji. Ještě dvě poznámky k otázce 9 - a) proč právě lékařka, proč ne inženýrka nebo prodavačka??? b) v této otázce mícháte česká a cizí příjmení, co když má někdo na každé jiný názor?
- Nepřechýlení na mě působí jako kdyby se dotyčný snažil být nadřazený, tím, že má něco speciálního.
- Některá jména zní lépe bez přechylování...
- Přechylování je v češtině natolik zažité, že věřím, že nepřechýlená forma spoustu lidí zaskočí/překvapí. Takže to může vyvolat otázky... Jestli v negativním či pozitivním smyslu, to záleží na jednotlivci. Ale řekla bych, že to lidi nenechají bez povšimnutí či komentáře.
- Nemusí být s příjmením spokojen, například zbytečná délka příjmení, sama mám přijmení o 12ti písmenech, ale nad zkrácením jsem nepřemýšlela.

- Ostatní lidé se na něj mohou "dívat skrz prsty".
- Někteří lidé jsou prostě staří páprdové. Konzervy a nelíbí se jim to. Možná proto by si např. doktorku s jménem Colhen nevybrali. A to je myslím škoda.
- Minimálně v tom, že jméno bude komoleno. Pokud se uvádí pouze příjmení či iniciála křestního jména, může dojít k nejasnostem
- Vliv okolí, podléhání tlaku
- Příjmení je součástí našeho života, používáme ho denně.
- lidé se nad jeho/jejím jménem pozastaví, uvědomí si rychleji, že je jiné národnosti, lidé na něj/ní mohou pohlížet jinak
- Lide s ceskym, neprechylenym prijmenim (napr. Emma Smetana) jsou minimalne v mem okoli vnimani negativne.
- psychicky
- Ženy s nepřechýleným příjmením jsou většinou celebrity, tudíž si ostatní lidé mohou myslet, že žena s příjmením např. Novák je celebrita nebo jinak významná osobnost.
- ová
- umi se lepe vyrovnat s kritikou
- z hlediska numerologie nás ovjivňuje jak jméno, tak příjmení. Já osobně mám 2 příjmení a vasí mi, když si to lidé zkracují. Je to také o respektování druhé osoby.
- Je to způsob jak vykročit z řady, nebo taky ne.
- Chlapy to prostě nesnáší
- neporozumění, nepochopení ze strany (budoucích/současných) svých dětí
- U jmen doktorek citím úplně to samé jako u jiných žen: cizí jména pocházející z jazyka který nepřechyluje, se přechylovat nemají. Takže ideální je MUDr. Simona Colhen a MUDr. Karolína Benešová. Forma příjmení nějakým způsobem určitě život ovlivňuje, ale především u kulturních výjimek, resp. u cizinců popř čechů žijících/pracujících v zahraničí. Pokud má češka, která žije a pracuje v čechách, přechýlené české jméno, je to kulturně "normální" todíž to na ní má minimální vliv. Pokud má češka přechýlené české jméno a žije/pracuje v zahraničí, má z(ne)výhodněnou pozici, záleží na tom o jakou cizí zemi jde. Pokud má naopak typická česká ženská z vesnice jméno Božena Korouhvička, tak ji to ovlivňuje podle mě především negativně. Takže se to podle mě nedá takto jednoduše generalizovat.
- může vyvolávat smíšené pocity u okolí, ale to se časem smaže, je to pro nás zatím jen neobvyklé
- myslím si, že nepřechýlení je projevem krajního feminismu (pokud to není zvykové nepřechýlení) a tudíž má vliv na jeho nositelku i na to, jak ji vnímá okolí
- Reakce okolí

- žena vystupuje pod touto identitou, skrze jméno a příjmení se na ni nahlíží
- upozorní na jméno nositele,nelíbí se mi přechylování příjmení u cizinek nebo pokud má žena příjmení muže (např.Simona Colhenová je příšerné,přirozeněji zní Simona Colhen), typicky české jméno Ema Smetana zní poměrně nepřirozeně a pokud by se slečna prezentovala jako Ema Smetanová,tak já osobně bych si jí nevšimla
- zní to zajímavě při ucházení o zaměstnání myslím
- Příjmení může být problematické v případě, že dotyčná žije v zahraničí
- často se konfrontuje s názory jiných ohledně svého přijímení
- Je to součást image, která ovlivňuje okolí.
- už jen při představování a podpisech
- Společnost přechýlení nemusí uznávat a člověk může být pak terčem posměchu.
- nevím, jestli přímo ovlivňuje, ale nepřechýlení českého jména mi přijde směšné
- ne varianta u českých jmen budí předsudky feminismu
- ostatní si mohou myslet, že jde o cizince a podle toho se chovat
- silně
- Pokud má i cizí jméno, mohlo by to být důvodem plést si pohlaví.
- Ovlivňuje, zejména v případě, když osoba pracuje se zahraničními, cizojazyčnými subjekty.
- ovlivňuje to to, jak na danou ženu pak pohlíží její okolí
- Lidi na to nejsou zvyklí, diví se, ptají se na důvod, proč má dotyčná změněné příjmení atd. Řekla bych, že zejména starší generace pro to nemají takové pochopení.
- lidé se na ně dívají jinak
- méně problémů v zahraničí, méně diskriminace na základě příjmení
- musí odpovidat na dotyzy proc má divné příjmení.
- Mohou být terčem poznámek o snobství nebo o vymýšlení si
- posměch, odlišnost od ostatních
- Jak se poté na něj dívá společnost.
- Zapamatování si toho dotyčného viz Ema Smetana - neustálé probírání jejího příjmení.
- Hodně záleží na významu jmena
- např. v seznamce - muži reagují ,,lépe" na příjmení třeba krásná (je více nabídek, atp.), než na příjmení Tlustá (vlastní výzkum)
- Pokud žena nemá v příjmení -ová, lidé na ni koukají jinak, nebo odsuzují.
- u 9. otázky jsem pro Karolínu Benešovou.. ne Beneš

- Asi ano jsem vybrala pro případy, kdy příjmení je nepřechýlené a vzbuzuje u lidí negativní asociace. Pak se dotyčná osoba musí připravit na negativní reakce a zvládat je, což je někdy nepříjemné. Pak to může činit člověka odolnějším a nebo citlivějším - podle jeho osobnosti.
- je to odchylka od normálního příjmení, a jakákoli odchylka v naší společnosti není vnímána pozitivně...v tomto případě jde o silně zažitou konvenci, např. Ema Smetana zní vyloženě hloupě, ale pokud by měla cizí příjmení (Ema Brown), tak by to znělo správně, cizí příjmení by se přechylovat neměla
- důvodem jsou zkušenosti z dětství
- Pokud není české příjmení přechýleno, není jasný původ jedince. Jedinec ignoruje českou tradici. Přechylování cizího příjmení mi přijde, jako potlačování jeho původu. Často zní přechýlení ciz. příjmení zvláštně/směšně.
- nevím přesně, pokud se mi při svadbě povede mít nepřechýlenou verzi, dám vědět :-)
- posměchy, šikana -špatné oslovování
- ve škole
- zajímavost
- Negativní reakce okolí
- bori konvence, lidi se na takovou zenu divsji vetsinou negativne, ze si vymysli "blbosti" (starsi lidi, mensi mesta a vesnice)
- netradičnost ovlivní přístup okolí
- Příjmení "nosíme" celý život a je naší jedinou vizitkou, kterou nelze příliš ovlivnit, je tedy zřejmé, že pokud se daná osoba se svým příjmením neztotožní, mohou vyplynout různé osobní problémy. Další situací je seznamování. Příjmení je mnohdy první způsob verbální prezentace a hraje při seznamování podstatnou roli. Je-li kupříkladu příjmení nesnadno zapamatovatelné, může to být problém. Naopak, je-li snadno zapamatovatelné, či typické, může si danou osobu protistrana předsudkově "zaškatulkovat". Podobných případů, kdy příjmení ovlivňuje život jeho nositele jsou jistě desítky či stovky...
- snaží se být zajímavý svým příjmením
- Může mít různé problémy, např. když se uvádí jenom příjmení, mnozí si budou myslet, že se jedná o muže a ne o ženu.
- nepřechýlená forma je neobvyklá = snadno zapamatovatelná
- ovlivňuje nás vše, jméno není výjimkou.
- Nepřechylování může způsobit nepochopení kdo je osobou toho jména. Hlavně starší lidé mohou nepřechylování chápat jako nesmyslné narušování zaběhnutých zvyklostí a hloupou snahu jen na sebe strhnout pozornost.

- každé písmeno má svůj význam, tak jako numerologie - každé číslo má svůj význam
- Omyl v pohlaví
- viz numerologie
- starší ročníky se na neprechýlená ženská jména asi netváří pozitivně...
- předsudky, + i -
- údiv, posměch, neustálé vysvětlování
- Působí asi více cool.
- Lidé se ptají, proč tomu tak je.
- nahlížení ostatních na dotyčnou osobu, větší sebevědomí dotyčných nést tuto vyjímku
- Podle příjmení si daného člověka zapamatujeme a někdy ho i podle toho někdo může vnímat jaký je.
- Komu u českýho příjmení chybí "-ová" je za matláka... Samam mám manžela cizince a v životě bych si to nenechala v nepřechýlený formě, i když já to mam na ruskej způsob, přidáním "a", přes češtinu ta koncovka "ovová" vypadá fakt dementně
- lidé jsou xenofobní, chtějí slyšet pěkná česká jména
- Lidi se ptají proč? Musí to vysvětlovat, mít pro to pádný důvod - z toho může plynout dalších sto otázek kladených na nositele (jeho původ, apod.)
- je to zajímavější, lidé o tom jméně více přemýšlí, budí se mi to kvůli povolání
- otázky dalších lidí
- prvni dojem
- Třeba u nás (MS kraj) takhle nepřechylují příjmení všichni poláci žijící u nás. Spousta lidí poláky nemá v lásce, takže třeba ihned, co zaslechnou jejich příjmení, už od prvního dojmu proti nim něco mají.
- Nedochází ke znatelným rozdílům. Například u malých dětí ve školním věku by to mohl být problém.
- Podle příjmení není jednoznačné, zda je to muž či žena.
- Ženu si při znalosti pouhého příjmení (nepřechýleného) mohou plést s mužem.
- Nepřechýlené přijímení na mě působí více "světově", je zajímavější, člověk je lépe zapamatovatelný
- např. někdo nemusí vědět, jak dotyčného správně oslovit, a to může vyvolávat problémy
- budí nebo nebudí pozornost okolí
- Omg
- Asi maji pocit ze budou mit lepsi zachazeni, kdyz se nepozna ze je to zenska...

- v zahraničí přechylování nerozumí
- Jeidnec vnímý jako součást své identity, která mu je vlastní.
- je to sexy
- negativní postoj okolí
- Manžel je Tichý já Tichá
- Třeba v tom, jak na člověka reaguje veřejnost.
- Např. lidé si mohou myslet, že si žena nepřechýlila příjmení kvůli tomu aby byla zajímavá. Neberou v úvahu, že v dnešním světě, kdy většina v práci komunikuje s cizinci, je to jednodušší.
- Pokud si takové příjmení zvolí, pak je to pro něj důležité a nějakým způsobem ho to ovlivňuje
- ve většině případů otravné dotazy
- souvisí to s numeristikou a dalšími věcmi
- Např. na úřadech by mohlo dojít k nedorozumění, ale nemyslím si, že by to běžně nějak život ovlivnilo
- Společenským postavením.
- určuje to kým jsme
- Myslím si, že většina zvolí tuto formu příjmení kvůli možnosti žít v zahraničí.
- Myslím, že tato forma příjmení není obvyklá, a tak si lidé více pamatují osoby s touto formou příjmení.
- snaha o vyjímečrnost, snobství
- Tak mam vlastni zkusenosti s příjmením a pamatuji si, že ve skole to bylo slozité na začátku.
- okamzite se vsichni ostatni v duchu ptaji odkud pochazi. Jelikoz bez ova to musi automaticky znamenat, nejsem Cech
- Neprechyleni ceskeho jmena muze pusobit nabubrele
- Zní to světově, takoví lidé často touží po pozornosti zahraničí, cizinců, často se chovají nadřazeně i když nikdy neopustí rodnou vesnici. Pochopila bych to, pokud má někdo za manžela cizince a často se v zahraničí vyskytuje, ale k čemu je Jana Novák v Čechách? Mě k smíchu.
- Velmi často mi lidé telefonují a rovnou mluví anglicky, protože podle jména usuzují, že mluvím právě tak; automaticky předpokládají, že můj manžel je cizinec; předpokládají, že mluvím mnohem lepší angličtinou, než mluvím ;-) (Protože jinde není volné pole, k otázce žen lékařek - ani s jednou variantou nesouhlasím, u anglických, cizích příjmení mi přechylování přijde nadbytečné, ale u českých mi to přijde absurdní mimo situaci, že se sem přivdá žena cizinka)

- hlavně ohledně toho, jak k tomu přistupuje okolí
- Jak už jsem uvedla v předchozí volné odpovědi. Vliv na nositele vytváří jeho okolí. Může to být výhoda (jméno může znít zajímavě a může budit dojem, že dotyčná osoba není z ČR). Což například na životopise může vzbudit pozornost zaměstanavatele. Samozřejmě jej může ovlivňovat také záporně - v tom ohledu, že Češi k tomuto přechylování ještě nenašli vztah.
- Z nekterych prijmeni je po porechyleni paskvil
- při nepřechýlení může být na něj pohlíženo jako na exota
- Feeling
- někdy si lidé myslí že jde o mužské příjmení
- ne
- Sníží šanci brát ji vážně.
- Není to ještě úplně tak běžné, takže dotyčná se stane zajímavou nebo odsuzovanou osobou.
- Z numerologického hlediska a z hlediska příslušnosti
- může dojít k záměně pohlaví (např. Peťa Novák)
- Přijde mi, že to Češky dělají, aby byly zajímavé. V případě sňatku s cizincem je to dejme tomu otázka k diskuzi, ale např. E. Smetana, to fakt nechápu, podle mě chce být jen zajímavá.
- když není napsané celé křestní jméno, nevíte o jaké pohlaví se jedná - E. Smetana - není jasné, zda jde o ženu či muže
- ego
- Pokud se žena jmenuje Kamila Beneš (nikoliv Benešová) může to v lidech vyvolat pocit, že je mírně povrchní, musí mít něco extra, atd
- Každé jméno (i příjmení) ovlivňuje život jeho nositele. Nezvyklá forma (nepřechýlená) u původně českých příjmení přitahuje více pozornosti a někdy působí zvláštně/nesmyslně až snobsky.
- Nositel na sebe více upozorňuje
- společenský status, zní to líp, evokuje vyšší úroveň
- Jméno = identita.
- Zdá se mi to více světové. Kdyby chtěly vyrazit za hranice (třeba jako talent čehokoliv), tak jim to zjednoduší život mězi cizinci (hlavně v
- nikdo v zahraničí si nevšimne, že je z Čech
- Pokud má žena nepřechýlené příjmení, může být považována za cizinku.
- rychleji se to jmeno pamatuje a ta zena je pak vice na ocich je ji venovano vice pozornosti at uz je to pro ni pozitivni ci negativni

- zkrátka v to věřím
- viz výše, navíc když slyší příjmení, které na první pohled poukáže na cizince, jsou ve střehu... ale o xenofobii a tuposti čechů zde nemluvíme že :)
- Každý si o takové osobě myslí, že je to krajní feministka a chová k ní předpojatost.
- Příjmení je to čím se člověk prezentuje
- jiné posouzení jedince, možnost vyčlenění z kolektivu, převážně v mladém všku
- zviditelní je to
- Stávají se středem pozornosti.
- zvýraznění individuality (hlavně v českém prostředí)
- nevím
- Když má někdo snad posměšné příjmení může se stát obětí šikany. A jestli se jedná o skloňování, čeština je nádherný, bohatý jazyk a můžeme ukázat, co vše je díky tomu možné.
- V zahraničí je méně problémů, když mají například manžele stejné přijmení
- pripadaj si vic svetove
- Vykresluje jeho postoj k životu a společnosti
- vypovídá to o snaze změnit pohled ostatních na sebe sama, snaha vybočit z řady
- Může být terčem pomluv
- častá kritika okolí
- Pokud bude v psané formě pouze uvedené příjmení bez jména či dalších informací, jak poznat, zda jde o muže či ženu?
- součást naší identity
- Jestli české nepřechýlené, pak je dnes myslím bráno celkem negativně, a na paní je pohlíženo trošku s despektem, že neví co by a že si vymýšlí. Na druhou stranu je to velké usnadnění v zahraničí.
- Zjevná stylistická příznakovost nepřechýlené formy příjmení.
- Protože zní samozřejmě více exoticky, lidi se ptají, proč máte takový či onaký příjmení
- v našem jazyce je to tradice
- tento člověk zaujme i svým jménem a lépe si ho lidé pamatují
- protože se tomu spousta lidí diví, není to přirozené.. chci na tomto místě napsat, že Emma Smetana má nepřechýlené příjmení, protože vyrůstala ve Francii. to naprosto chápu.
- spiš je to pohodlnější pro tu osobu
- Když má žena nepřechýlené jméno, tak na ni většina lidí kouká skrz prsty.
- Lidé se často ptají, proč se tak dotyčná jmenuje, proč není jako ostatní -ová

- cítí se jedinečně, originálně
- Lidé na něj mohou reagovat jinak, navíc se člověk může cítit "výjimečně", protože má něco, co není běžné
- například pokud žije v cizině, pokud ovšem žije v ČR, měl by mít počeštěné, sama to tak mám a jsem spokojená
- Různě, mam německé příjmení a. V nemecku automaticky mění me příjmení do německého tvaru a musim opravovat do prechyleneho:-)
- změní pohled ostatních lidí na vás
- je to jeho "vizitka", vypovídá o své nositelce
- Lidé mohou jména často komolit, pokud se jim nelíbí.
- Nositelův život ovlivňuje názor okolí.
- seběvědomí, že jsou jiní než většina
- vlastni zkusenost
- Své rodné příjmení jsem měla přechýlené - Soukupová - naprosto jasné, bez problémů. Když jsem se vdávala, měla jsem na výběr. Tchýně má příjmení přechýlené a švagrová nepřechýlené. Z obou stran zaznělo spousta argumentů pro i proti. Například pokud se častěji žena pohybuje v zahraničí, může mít s přechýleným tvarem problém (manželé se podle některých pohledů nejmenují stejně, tedy není jasné, že jsou manželé a jsou s tím problémy - prý zkušenost tchýně). Dle mého ovšem nepřechýlená podoba narušuje ženskost ve jméně. Pokud se žena rozhodne pro nepřechýlenou variantu, rozhodne se svobodně a je to její volba.Co ale potomci děvčata? Ty se rozhodnout nemohou a automaticky přebírají rozhodnutí rodičů. Je-li to cizinec, je dáno kulturou nepřechýlení. Pokud je však příjmení české, jsem pro přechýlení.
- Jelikož je to v České republice v zásadě neobvyklé, lidé si jméno dotyčného mohou lépe zapamatovat, ovšem v některých případech to lidem může znít směšně.
- Nevhodne otazky typu - proč?
- Při představení se se na něj člověk asi začne hned dívat jinak, když má takové příjmení